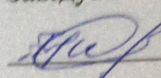

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

 Ніна РЖЕВСЬКА

« 15 » 06 2023р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

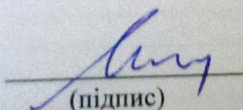
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»

**Тема: «ОСОБЛИВОСТІ ІЗРАЇЛЬСЬКО – ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 4 курсу, 408 групи Левченко Олександр
Дмитрович

Керівник: к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин, інформацій та регіональних
студій Дерев'яно Ігор Петрович

Нормоконтролер

(підпис)

Олексій МЕНДРІН
(ПІБ)

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИН.....	8
1.1. Дослідження ізраїльсько-палестинських відносин у вітчизняній та зарубіжній політичній науці.....	8
1.2. Методологічні засади дослідження.....	11
РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИН.....	17
2.1. Історичні аспекти становлення та розвитку ізраїльсько-палестинських відносин	17
2.2. Протиріччя в ізраїльсько-палестинських відносинах	25
2.3. Ізраїльсько-палестинська криза 2021 р.	29
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС В ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ.....	36
3.1. Нормалізація ізраїльсько-палестинських відносин наприкінці ХХ ст.....	36
3.2. Шляхи врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту.....	39
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Будучи одним із найтриваліших конфліктів у світі, ізраїльсько-палестинський конфлікт впливає на стабільність на Близькому Сході та глобальну дипломатію. Розуміння поточних ізраїльсько-палестинських відносин має вирішальне значення для розуміння глобальних дипломатичних стратегій. Крім того, наявні в цих відносинах протиріччя, такі як різні історичні наративи та спірні території, дають нюанси розуміння конфлікту та потенційних шляхів вирішення. Зараз мирний переговорний процес між Ізраїлем і Палестиною характеризується стагнацією. Вивчення цієї ситуації може виявити перешкоди прогресу, інформуючи про розробку майбутніх стратегій вирішення конфлікту.

Актуальність дослідження полягає в тому, що Ізраїльсько-палестинський конфлікт є одним із найбільш тривалих і суперечливих питань у сфері міжнародних відносин. Він постійно характеризується спорадичними епізодами насильства та невдалими мирними ініціативами, тим самим, підкреслює необхідність постійного вивчення. Нещодавня криза 2021 року показала нестабільність регіону, ілюструючи нагальність розуміння поточної динаміки ізраїльсько-палестинських відносин. Це розуміння має важливе значення, щоб розплутати складну мережу близькосхідної політики та глобальної дипломатії.

Вплив конфлікту на світову дипломатію є далекосяжним. Позиції держав у цьому питанні часто перегукуються з їхніми ширшими геополітичними стратегіями та альянсами, що робить дослідження ізраїльсько-палестинських відносин цінною лінзою, через яку можна досліджувати глобальну політику.

Протиріччя в ізраїльсько-палестинських відносинах виявляють глибоку вкоріненість і багатогранність конфлікту. Вивчаючи різні історичні наративи, спірні територіальні претензії та виклики розширення ізраїльських поселень, можна отримати всебічне розуміння основних проблем, які поставлені на карту. Крім того, розуміння цих протирічч може допомогти нам зрозуміти, чому між ізраїльтянами та палестинцями зберігається ворожість і недовіра.

Дослідження переговорного процесу, незважаючи на його нинішню стагнацію, також має важливе значення. По-перше, він дає зрозуміти обмеження та невдачі попередніх спроб переговорів. Розуміння того, чому минулі мирні процеси зазнали невдачі, може стати основою для майбутніх переговорів і допоможе запобігти повторенню минулих помилок. Процесу переговорів висвітлює динаміку влади та інтереси різних акторів, як місцевих, так і міжнародних. Ці знання можуть бути особливо корисними для визначення потенційних точок впливу на майбутні переговори та для розуміння ширших геополітичних наслідків конфлікту.

Дослідження інноваційних підходів до вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту збагачує ширший академічний дискурс про мир і конфлікти. Унікальний досвід низових ініціатив, проектів економічного співробітництва, програм діалогу та порозуміння пропонують цінні уроки, які можна застосувати до інших конфліктних ситуацій у всьому світі.

Крім того, актуальність цієї теми поширюється на ширше вивчення вирішення конфліктів, розбудови миру та дипломатії, оскільки ізраїльсько-палестинський конфлікт служить прикладом для розуміння складності та динаміки тривалих конфліктів у всьому світі. Аналізуючи успіхи та невдачі минулих переговорів і мирних зусиль в ізраїльсько-палестинському контексті, ми можемо отримати цінну інформацію, яка може допомогти розв'язанні інших конфліктів і сприяти розробці ефективніших стратегій вреголюванню миру та стабільності в усьому світі.

Мета дослідження в тому, щоб сприяти тонкому розумінню ізраїльсько-палестинських відносин у їх поточному контексті, беручи до уваги історичні прецеденти, останні події, вплив на міжнародні відносини, критичний аналіз протиріч, притаманних ізраїльсько-палестинським відносинам та вивчення можливих рішень і стратегій, які могли б спрямувати вирішення конфлікту, включаючи вивчення ролей різних місцевих і міжнародних акторів, їхній потенційний внесок у розбудову миру та критичні перешкоди, з якими вони можуть зіткнутися.

Відповідно до мети головними **завданнями** дослідження є:

– провести порівняльний аналіз того, як ізраїльсько-палестинські відносини зображуються та вивчаються у вітчизняній, так і в міжнародній політичній науці;

- визначити та оцінити методологічні принципи, що лежать в основі дослідження ізраїльсько–палестинських відносин;
- хронологічно простежити і вивчити історичні події та рішення, які суттєво вплинули на траєкторію ізраїльсько–палестинських відносин;
- визначити та проаналізувати основні протиріччя в ізраїльсько–палестинських відносинах;
- провести поглиблене вивчення нещодавньої ізраїльсько–палестинської кризи 2021 року, намагаючись зрозуміти її причини, перебіг і наслідки;
- провести ретельний аналіз переговорних процесів, які відбувалися протягом багатьох років, оцінюючи їхні успіхи, невдачі та вплив на загальний конфлікт;
- визначити чинники, які перешкоджали просуванню до миру, та дослідити потенційні інноваційні підходи та стратегії для подолання цих викликів.

Об’єктом дослідження є ізраїльсько–палестинський конфлікт, тривалий політичний, ідеологічний та територіальний спір зі складними історичними та сучасними вимірами.

Предметом дослідження: специфіка динаміки, складності та особливості ізраїльсько-палестинських відносин на сучасному етапі, що охоплює різноманітні політичні, правові, суспільні та геополітичні аспекти конфлікту.

Характеристика джерельної бази роботи та стану дослідженості проблеми
З точки зору дослідницького стану, ізраїльсько-палестинський конфлікт є широко дослідженим. Однак він залишається динамічним полем через постійний характер конфлікту та викликані ним політичні, соціальні та економічні зміни. Джерельна база для вивчення ізраїльсько-палестинського конфлікту є різноманітною та всебічною, охоплюючи різноманітні точки зору та ідеї, які охоплюють різні дисципліни.

Наукові внески включають такі роботи, як Рашид Халіді «Залізна клітка: Історія боротьби палестинської держави за державність» і Аві Шлаїм «Залізна стіна: Ізраїль і арабський світ» [19; 40]. Ці праці пропонують важливі погляди на палестинську бездержавність і стратегічний підхід Ізраїлю до сусідніх арабських держав. «1948: історія першої арабо-ізраїльської війни» Бенні Морріса містить ретельно досліджену

історію походження конфлікту, зокрема геополітичну реальність, породжену війною [26]. Крім того, робота Сари Рой «Хамас і громадянське суспільство в Газі: залучення ісламістського соціального сектора» висвітлює тонку динаміку управління в секторі Газа, який є ключовим аспектом конфлікту [36].

Українські науковці додають ще один рівень до розуміння конфлікту. Такі роботи, як дослідження міжнародно-правових механізмів мирного врегулювання конфлікту Ф. Бані-Насером, аналіз системних факторів самовідновлення близькосхідного конфлікту К. Галушко, дослідження потенційної ролі близькосхідного конфлікту В. Дзюбенко, низові ініціативи та волонтерські організації пропонують нові перспективи [1; 2; 4]. Крім того, дисертація Б. С. Ель Сафі про політичні, культурні та безпекові аспекти конфлікту містить глибокий аналіз ширших наслідків ізраїльсько-палестинських відносин [6].

На додаток до цих наукових джерел джерельну базу доповнюють офіційні документи та резолюції міжнародних органів, зокрема ООН. Вони забезпечують авторитетну розповідь про позицію та рішення міжнародної спільноти щодо конфлікту. Вони також служать критичним орієнтиром для розуміння прогресу зусиль щодо мирних переговорів [54; 56; 58].

Таким чином, джерельна база для вивчення особливостей ізраїльсько-палестинських відносин на сучасному етапі є широкою та багатодисциплінарною, спираючись на праці відомих учених, офіційні документи та емпіричні дослідження. Стан досліджень теми динамічний і постійно розвивається. У відповідь на поточні зміни в ландшафті конфлікту з'являються нові дослідницькі тенденції, які зосереджуються на таких сферах, як наслідки розширення ізраїльських поселень, роль недержавних акторів і перспективи майбутніх мирних переговорів. Це підкреслює постійну потребу наукової уваги та дослідження ізраїльсько-палестинського конфлікту.

Методи дослідження. У дослідженні використовувався метод історичного аналізу, що був використаний як фундаментальний інструмент, який забезпечує глибину та контекст, вивчаючи еволюцію конфлікту через первинні та вторинні джерела. Аналіз прикладів буде використано для розуміння конкретних інцидентів у

ширшому контексті конфлікту, надаючи глибокі перспективи та додаючи рівень конкретики до дослідження. Правовий аналіз допоможе розібратись у законодавстві та резолюціях, що стосуються конфлікту, пропонуючи зрозуміти правові точки зору та наслідки дій залучених сторін. Контент-аналіз ретельно вивчає офіційні документи та наукові праці, висвітлюючи динаміку конфлікту та міжнародні реакції. Нарешті, буде проведено аналіз подій, щоб вивчити важливі події в хронології конфлікту, сприяючи розумінню їх причин, наслідків і реакції, яку вони викликали всередині країни та за кордоном.

Апробація результатів. Результати дослідження було оприлюднено під час XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки». Левченко О.Д. «Зародження ізраїльсько-палестинського конфлікту після завершення другої світової війни» [44].

Структура й обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків й списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи становить 54 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКО–ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИН

1.1. Дослідження ізраїльсько–палестинських відносин у вітчизняній та зарубіжній політичній науці

Ізраїльсько–палестинський конфлікт, спірне питання, яке зберігається десятиліттями, створює сприятливий ґрунт для наукових досліджень. Розуміння природи джерельної бази та стану досліджень щодо цієї теми має важливе значення для розвитку тонкого розуміння цього складного та надзвичайно гострого конфлікту.

Джерельна база для вивчення ізраїльсько–палестинського конфлікту є такою ж багатогранною, як і сама проблема, охоплюючи різноманітні точки зору та ідеї, які охоплюють багато дисциплін. Невід’ємною частиною цієї джерельної бази є колекція наукових праць, які містять критичний аналіз та розповіді про історію та розвиток конфлікту. Наприклад, «Залізна клітка» Рашида Халіді [17] та «Залізна стіна» Аві Шлайма [40] представляють вирішальний погляд на палестинську бездержавність та стратегічний підхід Ізраїлю відповідно. Ретельно досліджена книга Бенні Морріса «1948: історія першої арабо–ізраїльської війни» [27] пропонує вичерпний опис війни, яка сформувала геополітичну реальність конфлікту.

При дослідженні ізраїльсько–палестинського конфлікту велике джерело критичної інформації міститься в документах і резолюціях, виданих міжнародними органами. Організація Об’єднаних Націй, зокрема, відіграла значну роль у посередництві в конфлікті, а її різноманітні резолюції та заяви є незамінним джерелом для розуміння міжнародної динаміки та рішень, які стосуються суперечки. Ці документи пропонують авторитетний звіт про зміну позицій світової спільноти, ілюструючи колективні зусилля світу вирішити один із найтриваліших конфліктів нашого часу.

Резолюції Генеральної Асамблеї ООН і Ради Безпеки, наприклад, розкривають велику кількість інформації про реакцію міжнародного співтовариства на конфлікт.

Вони окреслюють принципи, які були застосовані до нього, такі як неприпустимість придбання території силою та право всіх держав жити в мирі в межах безпечних і визнаних кордонів. Більше того, вони втілюють значні моменти конфлікту, від ухвалення плану поділу в Резолюції 181 (II) у 1947 році до підтвердження прав Палестини в Резолюції 3236 (XXIX) у 1974 році та останніх резолюціях, які засуджують конкретні дії, такі як поселення. діяльності [56; 58].

Крім того, звіти спеціалізованих установ ООН, таких як Близькосхідне агентство ООН для допомоги палестинським біженцям і організації робіт (БАПОР), Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) і Координаційний офіс ООН з гуманітарних питань (ОСНА), надають актуальні та вичерпні дані про гуманітарну ситуацію на спірних територіях. У цих звітах підкреслюється соціально-економічний вплив конфлікту на місцях, наголошується на необхідності досягнення мирного вирішення.

Річні звіти, такі як Огляд гуманітарних потреб ООН і звіти Світового банку, є додатковими джерелами, які представляють актуальну інформацію про гуманітарну та економічну ситуацію на палестинських територіях. Ці документи підкреслюють глибокі соціально-економічні наслідки конфлікту, додаючи до проблеми ще один рівень складності [50].

Ізраїльсько–палестинський конфлікт досліджувався через численні національні приціли, відображаючи різноманітні точки зору та інтерпретації. Внеском у цей масив наукових досліджень є роботи українських науковців, чії думки дають свіжий погляд на конфлікт і висвітлюють малодосліджені аспекти його траєкторії.

Так, праця Фіраса Бані–насера дає поглиблений розгляд міжнародно-правових механізмів, запроваджених ООН для мирного врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту. Ця робота пропонує унікальний юридичний погляд на конфлікт, підкреслюючи важливість міжнародного права у формуванні потенційних рішень. Дослідження Костянтина Галушка заглиблюється в системні фактори, які продовжують підживлювати близькосхідний конфлікт. Вивчаючи ці стійкі елементи, дослідження пропонує всебічне розуміння самовідновлюваної природи конфлікту [1; 2].

Подальшим збагаченням українського наукового дискурсу є аналіз «геополітичної стратегії Ізраїлю в україномовному науковому дискурсі». Це дослідження пропонує детальне дослідження стратегічних рішень Ізраїлю та їхнього впливу на загальний розвиток конфлікту. Дослідницька стаття Володимира Дзюбенка «Можлива роль низових ініціатив та волонтерських організацій у вирішенні арабо-ізраїльського конфлікту» знайомить із потенційною трансформаційною роллю низових ініціатив та волонтерських організацій у вирішенні конфлікту. Ця перспектива, яку часто ігнорують, виводить на світло нетрадиційних акторів, які могли б сформувавши хід мирних переговорів [4; 6; 7].

З точки зору стану досліджень ізраїльсько-палестинського конфлікту, велика кількість робіт свідчить про значний науковий інтерес до теми та стурбованість громадськості. Конфлікт було ретельно досліджено через численні приціли, від його історичного походження до впливу великих війн і мирних переговорів, а також соціально-економічних умов на спірних територіях.

Загалом, ці офіційні міжнародні документи складають істотну частину джерельної бази для розуміння ізраїльсько-палестинського конфлікту. Вони пропонують безцінне уявлення про позицію міжнародної спільноти, посередницькі зусилля та людські наслідки конфлікту, таким чином слугуючи стрижнею для всебічного дослідження ізраїльсько-палестинських відносин.

Однак стан досліджень не є статичним. Враховуючи триваючий характер ізраїльсько-палестинського конфлікту та викликані ним політичні, соціальні та економічні зміни, продовжують з'являтися нові напрямки досліджень. Поточні сфери уваги включають наслідки розширення ізраїльських поселень, роль недержавних акторів і перспективи майбутніх мирних переговорів. Ці дослідницькі тенденції, що розвиваються, підкреслюють необхідність постійної наукової уваги та досліджень.

Підсумовуючи, можна сказати, що дослідження ізраїльсько-палестинського конфлікту одночасно збагачується та ускладнюється його різноманітною джерельною базою та зміною стану досліджень. Ці елементи об'єднуються, щоб утворити комплексну мозаїку перспектив і ідей, сприяючи глибокому розумінню конфлікту та його багатьох вимірів.

1.2. Методологічні засади дослідження

При вивченні особливостей ізраїльсько-палестинських відносин на сучасному етапі вкрай важливо використовувати різноманітні дослідницькі методи, які можуть адекватно вивчити багато вимірів цієї складної теми. Крім традиційно використовуваного історичного аналізу, який забезпечує необхідний контекст і безперервність, і аналізу дискурсу, який декодує мовні та ідеологічні конструкції навколо конфлікту.

Отже, одним з основних методологічних принципів це - Історичний аналіз, яким є важливим методологічним інструментом у дослідженні ізраїльсько-палестинських відносин. Цей підхід передбачає всебічний аналіз безлічі історичних подій і обставин, які сформували хід конфлікту, створюючи контекст для розуміння сучасних реалій регіону. Саме крізь призму історії можна повною мірою оцінити коріння суперечки, перспективи залучених сторін і наслідки різних політичних рішень.

Створення держави Ізраїль у 1948 році, яке палестинці часто називають Накбою (Катастрофою), є основоположною подією, яка докорінно змінила ландшафт регіону. Розуміння умов, що призвели до цього, включаючи Декларацію Бальфура 1917 року, британський мандат на Палестину та вплив Голокосту, забезпечує вирішальний контекст для тлумачення витоків конфлікту. Ці події є невід'ємною частиною як ізраїльського, так і палестинського національних наративів, формуючи ідентичність, прагнення та страхи обох народів [26, с. 247].

Іншою важливою подією для історичного аналізу є Шестиденна війна 1967 року. Цей конфлікт призвів до окупації Ізраїлем Західного берега, Сектора Газа, Східного Єрусалиму та Голанських висот, докорінно змінивши географічну та політичну динаміку конфлікту.

Угоди в Осло, підписані в 1990-х роках, є ще однією віхою в історії ізраїльсько-палестинських відносин. Угоди, які заснували Палестинську автономію та встановили рамки для мирного процесу, стали першою прямою угодою між урядом Ізраїлю та Організацією визволення Палестини [16, с. 132].

Ретельний історичний аналіз також включає вивчення менш видатних подій, таких як Перша і Друга інтифади, саміт у Кемп-Девіді та численні зміни в регіональних і глобальних альянсах. Кожна з цих подій, хоча й не настільки визнана у всьому світі, суттєво вплинула на траєкторію конфлікту та відносини між Ізраїлем і Палестиною [25, с. 288].

Історичний аналіз у вивченні ізраїльсько-палестинських відносин є не просто академічною справою, а важливим інструментом розуміння складності конфлікту. Він дає змогу зрозуміти давні образи, глибоко вкорінені переконання та структурні перешкоди, які продовжують формувати поточну політичну, соціальну та культурну динаміку ізраїльсько-палестинських відносин.

Аналіз прикладів є безцінним інструментом у дослідженні складності ізраїльсько-палестинських відносин. Цей метод передбачає поглиблене дослідження конкретних випадків або періодів конфлікту чи співпраці між Ізраїлем і Палестиною, що дозволяє дослідникам заглибитися в тонкощі їхніх відносин. Тематичні дослідження можуть висвітлити динаміку конфлікту та надати цінну інформацію, яка може не вийти з ширшого аналізу.

Потенційним прикладом є відхід Ізраїлю від Смуги Гази у 2005 році. Ця подія відкриває вікно у складність територіального відходу, включаючи внутрішньополітичні виклики, з якими стикаються ізраїльські лідери, наслідки відходу для безпеки та вплив на палестинську політику та суспільство в Газі. Вивчаючи цю справу, дослідники можуть отримати тонке розуміння потенційних перешкод і можливостей, пов'язаних із майбутніми територіальними поступками.

Правовий аналіз, як метод дослідження, є наріжним каменем для розуміння заплутаного ізраїльсько-палестинського конфлікту, особливо на цьому сучасному етапі. Ізраїльсько-палестинські відносини були постійним центром міжнародного права та політики з складними шарами договорів, угод і резолюцій, які суттєво впливають на поведінку обох сторін.

Поглиблений правовий аналіз передбачає прискіпливе вивчення широкого кола правових інструментів. Це включає не лише загальновизнані міжнародні закони та конвенції, але й безліч резолюцій Організації Об'єднаних Націй, які конкретно

стосуються цього конфлікту. Наприклад, резолюції Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки пропонують суттєве розуміння позиції та очікувань міжнародної спільноти щодо вирішення конфлікту. Крім того, вони виявляють ступінь поступливості чи непокори залучених сторін.

Крім того, угоди, укладені та ратифіковані безпосередньо між ізраїльтянами та палестинцями, такі як Угоди Осло, також є ключовими правовими документами. Розбираючи ці угоди, ми можемо зрозуміти взаємні зобов'язання та відповідальність, які визнають обидві сторони. Водночас це висвітлює сфери розбіжностей і суперечок, деякі з яких продовжують перешкоджати прогресу мирних переговорів сьогодні.

Рішення та консультативні висновки міжнародних судів і трибуналів також є невід'ємною частиною правового аналізу. Наприклад, консультативні висновки Міжнародного суду ООН, зокрема щодо законності розділового бар'єру, встановленого Ізраїлем, мають глибокі наслідки для розуміння правових параметрів ізраїльської окупації та його зобов'язань згідно з міжнародним правом.

Правовий аналіз виходить за рамки простого розуміння змісту та наслідків цих правових текстів. Він заглиблюється в тлумачення та застосування цих законів і постанов у реальних сценаріях. Цей процес показує, наскільки буква і дух закону відповідають реальним обставинам. Це також підкреслює випадки розбіжностей і порушень, які ще більше загострюють напруженість.

Крім того, проведення правового аналізу проливає світло на потенціал засобів правового захисту та стратегій для вирішення поточних проблем. За певних обставин міжнародне право може передбачати шляхи вирішення конфлікту, які ще не були повністю вивчені або реалізовані.

Аналіз подій виступає як ще одна важлива методологія для вивчення складності ізраїльсько-палестинських відносин. Цей конфлікт, відзначений своєю коливаючою інтенсивністю та динамізмом, характеризується рядом важливих подій, які продовжують трансформувати соціально-політичний ландшафт. Розуміння цих змін є ключовим для розкриття тонкощів нинішніх ізраїльсько-палестинських відносин.

Аналіз подій передбачає систематичне вивчення конкретних інцидентів або епізодів у межах часової шкали конфлікту. Ці події можуть охоплювати широкий

спектр – від відвертих військових протистоянь і мирних угод до політичних змін і актів соціального чи політичного насильства. Кожна з цих подій є шматочком більшої головоломки, що сприяє розвитку наративу ізраїльсько-палестинських відносин.

Для проведення такого аналізу використовується широкий спектр джерел. Вони можуть варіюватися від звітів у ЗМІ – як основних, так і альтернативних – і наукових статей до програмних документів, особистих оповідей і навіть мистецтва та літератури. Така різноманітна джерельна база забезпечує багатогранну перспективу, фіксуючи складність і численні виміри кожної події.

Ця методологія не обмежується простим описом подій. Він глибше вивчає причини та основні чинники, що призводять до цих подій, вивчає їхню динаміку та оцінює їхні безпосередні та довгострокові наслідки. Цей процес часто включає аналіз соціально-політичного клімату, політичних рішень, суспільних настроїв і міжнародної реакції, що оточує кожну подію. Це також передбачає визначення ключових зацікавлених сторін та їхні ролі, відповіді та стратегії, пов'язані з подією.

Краса аналізу подій полягає в його здатності вплітати окремі події в більший гобелен ізраїльсько-палестинських відносин. Кожна подія, хоч і важлива сама по собі, робить внесок у ширший наратив, формуючи траєкторію конфлікту. Вивчаючи ці події систематично та ретельно, ми можемо визначити закономірності, тенденції та поворотні моменти конфлікту. Це дозволяє нам зрозуміти, як минулі події впливають на теперішні реалії та майбутні можливості.

Контент-аналіз, як остання техніка, яку тут слід виділити, є потужним інструментом для декодування дискурсу навколо ізраїльсько-палестинського конфлікту. В епоху інформаційних і цифрових технологій наративи формуються, розвиваються та поширюються швидкими темпами, впливаючи та відображаючи громадську думку та політичні позиції. Розуміння цих наративів є ключовим елементом для розуміння поточного стану ізраїльсько-палестинських відносин.

Контент-аналіз – це, по суті, систематичне та кількісне дослідження змісту спілкування. Він включає в себе методичну оцінку різних форм комунікації, пов'язаних із ізраїльсько-палестинським питанням – від висвітлення в ЗМІ,

цифрового дискурсу на соціальних платформах і політичних документів до офіційних комюніке і навіть культурних проявів, таких як література, кіно та мистецтво.

Метод включає класифікацію вмісту на основі заздалегідь визначених критеріїв, а потім його кількісний і якісний аналіз. Цей процес передбачає виявлення повторюваних тем, виявлення нових моделей і тенденцій і відстеження змін у дискурсі з часом. Цей метод також цінний у розкритті фрейму конфлікту та того, як зображено різних акторів. Він пропонує зрозуміти тон і настрої дискурсу, обсяг і характер висвітлення конфлікту, а також те, як ці фактори могли розвиватися з часом.

Підсумовуючи, кожен підхід пропонує унікальне розуміння, а разом вони забезпечують багатовимірну перспективу. Однак важливо зазначити, що ці методологічні принципи не є самодостатніми. Вони перетинаються та взаємодіють різними способами, що вимагає застосування інтегративного підходу, який спирається на численні методології. Крім того, враховуючи складний характер ізраїльсько–палестинського конфлікту, що розвивається, ці методології мають бути гнучкими та адаптованими, відкритими для нових ідей і перспектив.

Підсумовуючи, теоретичні та методологічні принципи дослідження ізраїльсько-палестинських відносин відіграють важливу роль у розумінні складності сучасного етапу конфлікту. Дослідження цих відносин як у вітчизняній, так і зарубіжній політичній науці, а також у низці міжнародних праць виявляють багату та багатогранну джерельну базу. Праці таких відомих вчених, як Рашид Халіді, Аві Шлайм і Бенні Морріс, а також дослідження українських вчених і міжнародних організацій роблять величезний внесок у цю сферу. Крім того, конфлікт не є статичним питанням, він продовжує розвиватися, а тому потребує постійної наукової уваги.

Коли мова йде про методологічні принципи дослідження, поєднання різних підходів є обов'язковим, щоб вловити нюанси проблеми. Здійснення аналізу прикладів, юридичного аналізу та аналізу подій дозволяє комплексно зрозуміти конкретні інциденти, правові точки зору та наслідки значущих подій відповідно. Цей багатогранний методологічний підхід допомагає розкрити складності, притаманні ізраїльсько-палестинським відносинам на сучасному етапі. Таким чином,

комплексний дослідницький підхід, який поєднує широкий спектр джерел із різноманітними методологіями, має ключове значення для поглиблення нашого розуміння ізраїльсько-палестинського конфлікту.

РОЗДІЛ 2

ЕВОЛЮЦІЯ ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИН

2.1. Історичні аспекти становлення та розвитку ізраїльсько-палестинських відносин

Еволюція ізраїльсько–палестинських відносин є складною та багаторівневою темою, сформованою поєднанням історичних подій, соціально-політичної динаміки та міжнародних впливів. Цю еволюцію можна простежити до кінця ХІХ та початку ХХ століть, з появою сіонізму та арабського націоналізму, і зазнала значних зсувів і поворотів протягом багатьох років, позначених періодами конфліктів і співпраці, переговорів і глухого кута.

Коріння ізраїльсько–палестинських відносин лежать у підйомі сіоністських та арабських націоналістичних рухів наприкінці ХІХ та початку ХХ століть. У цей час виникли два ключових рухи, які не лише сформували майбутнє регіону, але й заклали основу для ізраїльсько–палестинського конфлікту: сіонізм та арабському націоналізму.

Сіонізм, націоналістична та політична ідеологія, головною ідеєю якої були «політичні та практичні зусилля євреїв повернутися до Палестини», виростає з історичного бажання єврейського народу повернутися на свою біблійну батьківщину. Натхненна ширшими націоналістичними течіями в Європі та спричинена серією антисемітських інцидентів, зокрема справою Дрейфуса у Франції, де група світських євреїв на чолі з Теодором Герцлем наприкінці ХІХ століття почала будувати організований рух, щоб захистити батьківщину, для єврейського народу. Цей рух розглядався як вирішення так званої «єврейської проблеми» - відчуження та переслідувань євреїв у багатьох частинах Європи [21, с. 45].

Всесвітня сіоністська організація, заснована Герцлем у 1897 році, прагнула реалізувати цю мету дипломатичними каналами. Сіоністи прагнули заохотити єврейську міграцію до Палестини та збирали фінансову підтримку для придбання земель, якими переважно володіли відсутні землевласники. і жили арабські селяни.

Протягом наступних десятиліть поступове збільшення єврейських іммігрантів призвело до значних демографічних змін у регіоні [32, с. 60].

Водночас занепад Османської імперії, яка кілька століть контролювала Палестину, каталізував появу арабського націоналізму. Цей рух, який прагнув незалежності для арабських націй під владою Османської імперії, став тлом, на якому почала формуватися виразна палестинська ідентичність. Низка місцевих ідентичностей у Палестині почала зливатися на початку ХХ століття, утворюючи основу окремої палестинської ідентичності [17, с. 18].

Палестинське арабське суспільство, яке було переважно аграрним і локалізованим, почало переживати процес швидких змін у пізній османській період. Урбанізація, посилення комунікації та вплив друкованих засобів масової інформації сприяли розвитку спільної ідентичності. Близькість до святих місць Єрусалиму, Віфлеєму та Хеврону та загальна важливість регіону в арабській та ісламській історії ще більше закріпили цю зародкову палестинську ідентичність.

Зростання сіонізму зустріло дедалі більшу підозру та опір корінного арабського населення. Ранні взаємодії між єврейськими іммігрантами та палестинськими арабами характеризувалися культурними непорозуміннями, різними очікуваннями та суперечливими прагненнями. Палестинці вважали зростання єврейської імміграції та купівлі землі прямою загрозою їхньому існуванню на батьківщині їхніх предків. Конфліктні націоналістичні прагнення євреїв і арабів, сформовані історичними, релігійними та культурними зв'язками з країною, створювали основу для майбутніх конфліктів.

Перша світова війна стала переломним моментом в історії Близького Сходу та Палестини. Османська імперія, яка домінувала в регіоні протягом кількох століть, під час війни вирішила приєднатися до Центральних держав. Після поразки Центральних держав Османська імперія була розділена згідно з умовами Севрського договору. Союзники, зокрема Великобританія та Франція, захопили османські території на Близькому Сході відповідно до системи мандатів, узаконених Лігою Націй.

У 1922 році Британія прийняла мандат на Палестину з головною метою введення в дію Декларації Бальфура, яка була видана в 1917 році тодішнім міністром

закордонних справ Британії Артуром Бальфуром. Ця декларація була важливим політичним рішенням, оскільки британський уряд виступає за створення «національного дому для єврейського народу» в Палестині. Проте в ньому також проголошено, що «не повинно бути зроблено нічого, що може завдати шкоди громадянським і релігійним правам існуючих неєврейських громад» у регіоні. Декларація була переважно стратегічним кроком під час Першої світової війни, коли Британія шукала підтримки євреїв проти Німеччини та Центральних держав [7 с. 58].

Однак подвійне зобов'язання Декларації Бальфура швидко виявилось проблематичним. Сіоністи витлумачили декларацію як схвалення єврейської держави в Палестині, тоді як палестинці та інші араби зрозуміли це як зраду Британії, особливо враховуючи попередні зобов'язання Британії щодо незалежності арабів, зроблені в листуванні Макмехона та Хусейна під час війни. Діаметрально протилежні національні прагнення єврейських іммігрантів і арабських жителів призвели до постійної напруженості, що ускладнило Британію підтримувати рівновагу [19, с. 30].

Британська влада опинилася в ненадійному становищі, намагаючись зберегти баланс між євреями та арабами в Палестині. Це було непросте завдання, враховуючи діаметрально протилежні національні устремління двох спільнот. Декларація Бальфура спровокувала подальшу імміграцію євреїв до Палестини, що призвело до демографічних змін, які розпалили напруженість між єврейськими іммігрантами та арабським населенням.

Палестинці сприйняли цю політику як прихильність сіоністів, і це викликало широке почуття образи та зради. Зростання єврейського населення, підкріплене обіцянкою національної батьківщини, та дедалі більше придбання земель призвели до витіснення арабських селян, поглибивши відчуття несправедливості серед палестинських арабів.

По суті, подвійні зобов'язання Декларації Бальфура, виданої на тлі Першої світової війни, стали джерелом суперечок, які протилежні національні рухи розглядали як взаємовиключні. Цей період ознаменував перехід від напруженості між громадами до політичного конфлікту, який продовжує формувати Близький Схід донині.

У першій половині ХХ століття, особливо під час і після Голокосту, Палестина зазнала значних змін у своєму демографічному ландшафті. Єврейська імміграція до Палестини експоненціально зростає, оскільки євреї шукали притулку від переслідувань у Європі. Євреї шукали притулку від переслідувань у Європі та сприймали Палестину, біблійну та історичну батьківщину, пропаговану Сіоністський рух, як їхня святина [37, с. 30].

Цьому періоду великомасштабної єврейської імміграції, відомому як «Алія», сприяла британська влада відповідно до умов Декларації Бальфура. Тисячі євреїв, особливо зі Східної Європи, емігрували до Палестини. Міграція збільшилася в 1930-х роках із зростанням нацизму в Німеччині та жахливими подіями Голокосту, коли шість мільйонів євреїв були систематично вбиті.

Збільшення єврейської імміграції мало глибокий вплив на демографічний баланс у Палестині. Єврейські іммігранти, за підтримки різних єврейських організацій і підживлювані сіоністськими ідеалами, почали скуповувати землю в Палестині. Землі часто купувалися у відсутніх землевласників, що призводило до виселення арабських селян, які обробляли ці землі поколіннями. , процес, який призвів до істотних соціально-економічних перетворень у палестинському арабському суспільстві [17, с. 67].

Різке зростання єврейської імміграції, зростання впливу сіоністського руху та переміщення арабських селян через купівлю землі призвели до посилення напруженості між єврейськими іммігрантами та палестинською арабською громадою. Палестинські араби гостро відчували екзистенціальну загрозу своїй общинній ідентичності та зв'язку з землею [40, с. 15].

Водночас британська влада намагалася узгодити свої подвійні зобов'язання – створення єврейського національного дому та збереження громадянських і релігійних прав неєврейських громад. Непослідовна і часто суперечлива політика загострила напруженість між євреями та арабами.

Кульмінацією цього тиску стало Велике арабське повстання 1936-1939 років. Це було націоналістичне повстання палестинських арабів у підмандатній Палестині проти британського колоніального правління як відповідь на масову єврейську

імміграцію та позбавлення володіння землею. Повстання відзначалося страйками, протестами та збройним повстанням і було жорстоко придушене британськими військами за підтримки єврейських воєнізованих формувань. Проте повстання підкреслило глибоке невдоволення та страх серед палестинських арабів щодо свого майбутнього в Палестині.

До середини 1940-х років британський мандат у Палестині був зруйнований зростаючим насильством і невпинним конфліктом між євреями та арабами. Це ще більше загострилося після Другої світової війни, оскільки викриття Голокосту призвело до посилення міжнародного співчуття до становища євреїв і, як наслідок, до більшої підтримки створення єврейської держави. У лютому 1947 року, коли вирішення конфлікту не було видно, Британія передала питання Палестини на розгляд Організації Об'єднаних Націй.

У відповідь ООН створила Спеціальний комітет з питань Палестини (UNSCOP), щоб розслідувати ситуацію та запропонувати рішення. У звіті UNSCOP, поданому в серпні 1947 року, рекомендувалося розділити Палестину на окремі єврейську та арабську держави, з Єрусалимом під міжнародним управлінням, враховуючи його значення для багатьох релігійних груп. Ця рекомендація ґрунтувалася на визнанні законних прагнень як євреїв, так і арабів, а також враховувала складну демографічну реальність на місцях.

Запропонований План поділу ООН (резолюція 181) був винесений на голосування в Генеральній Асамблеї в листопаді 1947 року і був прийнятий більшістю в дві третини голосів [55]. Єврейське агентство для Палестини, яке діяло як квазі-уряд для єврейської громади під мандатом, прийняло план поділу. Однак цей план був категорично відкинутий палестинськими арабськими лідерами та сусідніми арабськими державами. Вони розглядали це як нав'язування іноземними державами, які нехтували правами та прагненнями більшості арабського населення Палестини.

Після закінчення британського мандату 14 травня 1948 року Єврейське агентство проголосило створення Держави Ізраїль. Цей односторонній акт був розцінений як пряме порушення прав палестинських арабів, і це загострило існуючу напруженість. Давид Бен-Гуріон, який став першим прем'єр-міністром Ізраїлю,

оголосив про створення єврейської держави в Ерец-Ізраель, відомої як Держава Ізраїль [39, с. 32].

Навколишні арабські держави, наступного дня розпочали атаку на нову державу. Це стало початком арабо-ізраїльської війни 1948 року, також відомої як Війна за незалежність для ізраїльтян і Накба, або «катастрофа», для палестинців. Війна призвела до вирішальної перемоги Ізраїлю, і новій державі вдалося забезпечити контроль над більшою територією, ніж спочатку було виділено їй згідно з планом поділу ООН.

Арабо-ізраїльська війна 1948 року завершилася в 1949 році вирішальною перемогою новоствореної держави Ізраїль. У результаті Ізраїль не тільки зберіг свій суверенітет, але й розширив свою територію за межі, виділені згідно з планом розділу ООН. Ізраїль отримав контроль над територіями, включаючи Західний Єрусалим і великі частини регіону, призначені для арабської держави. Решта палестинських територій були розділені між Йорданією, яка анексувала Західний берег, і Єгиптом, який взяв під свій контроль сектор Газа. Єрусалим, символічне та релігійне серце конфлікту, було розділено, а Йорданія зберегла контроль над Східним Єрусалимом, включаючи Старе місто та його важливі релігійні об'єкти [26, с. 250].

Війна призвела до масового переселення людей. Від 700 000 до 900 000 палестинських арабів або втекли, або були вигнані зі своїх домівок під час війни. Криза з палестинськими біженцями залишається ключовою проблемою ізраїльсько-палестинського конфлікту, коли переміщені палестинці та їхні нащадки вимагають права повернутися до домівок своїх предків [18, с. 100].

Шестиденна війна 1967 року, під час якої Ізраїль захопив Західний берег, Смугу Газа, Східний Єрусалим, Синайський півострів і Голанські висоти, ознаменувала значний поворот в ізраїльсько-палестинських відносинах. Окупація цих територій і подальша поселенська діяльність Ізраїлю з тих пір були в центрі конфлікту.

Окрім територіальних здобутків, Шестиденна війна також зміцнила контроль Ізраїлю над Єрусалимом. Війна призвела до захоплення Ізраїлем Східного Єрусалиму, що призвело до створення об'єднаного міста під контролем Ізраїлю. Це мало глибокі наслідки для ізраїльсько-палестинського конфлікту, не в останню чергу

тому, що Єрусалим має релігійне значення як для євреїв, мусульман, так і для християн [38, с. 478].

Кінець 20-го століття ознаменував значну зміну в ізраїльсько-палестинських відносинах з початком прямих переговорів між двома сторонами. Цей період характеризувався декількома спробами мирного вирішення конфлікту, найпомітнішою з яких були угоди в Осло 1993 та 1995 років.

Угоди в Осло, укладені за посередництва Норвегії та підписані у Вашингтоні, округ Колумбія, були історичними, оскільки вони стали першою прямою угодою між Ізраїлем та Організацією визволення Палестини (ОВП). Угоди створили рамки для майбутніх відносин між двома сторонами та заснували Палестинську адміністрацію, надавши їй обмежене самоврядування над частинами Західного берега та сектором Газа.

Незважаючи на початковий оптимізм, реалізація угод Осло була сповнена труднощів. Взаємна недовіра загострилася через триваюче насильство, включаючи теракти смертників ХАМАС і продовження Ізраїлем розширення поселень на Західному березі. Політична нестабільність як в ізраїльському, так і в палестинському суспільствах також перешкоджала мирному процесу.

В Ізраїлі вбивство прем'єр-міністра Іцхака Рабіна в 1995 році єврейським екстремістом, який виступав проти угод Осло, завдало серйозного удару мирному процесу. У Палестині управління палестинською адміністрацією було затьмарене звинуваченнями в корупції та авторитаризмі, що підірвало її легітимність серед багатьох палестинців. Крім того, процес Осло не приніс відчутних покращень у повсякденному житті багатьох палестинців. Обмеження на пересування, економічні труднощі та помітне зростання ізраїльських поселень призвели до зростання розчарування в мирному процесі.

Початок XXI століття ознаменувався значними подіями та змінами, які вплинули на траєкторію ізраїльсько-палестинських відносин. У цей період спостерігалася періодична ескалація насильства, політична стагнація та зміна регіональної динаміки, що ще більше ускладнювало і без того складний сценарій.

Однією з ключових подій стало одностороннє відходження Ізраїлю від Сектора Газа в 2005 році. План розмежування, ініційований прем'єр-міністром Аріелем Шароном, передбачав виведення всіх ізраїльських поселенців і військового персоналу з Гази. Хоча цей крок розглядався як крок до припинення окупації та прискорення мирного процесу, він був здійснений без узгодження з Палестинською владою. Цей крок мав тривалі наслідки, що призвело до вакууму влади в Газі, який зрештою заповнив ХАМАС, ісламістська політична організація. Не дивлячись на те, що у 2005 році збройні сили Ізраїлю вийшли з Сектору Гази, проте вони продовжують перебувати на території Західного берега річки Йордан [8, с. 4].

Політичний ландшафт ще більше розділювався в 2007 році, коли жорстокий конфлікт між ФАТХ, партією, яка очолює Палестинську автономію, і ХАМАС призвів до розколу в палестинському врядуванні. ХАМАС взяв під контроль Смугу Гази, тоді як палестинська влада, де домінує ФАТХ, зберегла контроль над частинами Західного берега. Цей розкол значно ускладнив спроби домовитися про єдину позицію Палестини на мирних переговорах з Ізраїлем.

Незважаючи на внутрішній конфлікт і відсутність прогресу в мирних переговорах, регіональний ландшафт зазнав деяких значних змін. Угоди Авраама 2020 року ознаменували історичну зміну в арабо-ізраїльських відносинах, коли Об'єднані Арабські Емірати, Бахрейн, Судан і Марокко нормалізували відносини з Ізраїлем. Ці домовленості, досягнуті за посередництва Сполучених Штатів, мають потенційно глибокі наслідки для регіональної динаміки, і вони являють собою відхід від традиційної позиції арабських держав, яка обумовлювала нормалізацію відносин з Ізраїлем прогресом у вирішенні палестинського питання.

Однак, незважаючи на те, що ці угоди відкрили нові дипломатичні, економічні та стратегічні можливості для Ізраїлю, вони не стосувалися напряму ізраїльсько-палестинського конфлікту. Деякі критики стверджують, що вони, можливо, навіть зменшили стимул для Ізраїлю серйозно брати участь у переговорах з палестинцями, оскільки вони продемонстрували, що Ізраїль може покращити своє регіональне становище, не йдучи на поступки на палестинському фронті.

Підсумовуючи, план розділу ООН 1947 року заклав основу для конфлікту, розпаливши боротьбу за землю, ідентичність і національність, яка триває досі. Втручання міжнародних гравців, у тому числі мандат Сполученого Королівства над Палестиною та подальше залучення Організації Об'єднаних Націй, підготували основу для конфлікту, який буде відзначатися як локальною, так і глобальною динамікою. Більше того, важливо зазначити, що хоча на конфлікт, безсумнівно, вплинули міжнародні гравці, це в основному боротьба між ізраїльтянами та палестинцями. Майбутнє їхніх стосунків зрештою залежить від їхньої готовності та здатності вести переговори, йти на компроміс і працювати над взаємоприйнятним рішенням.

Історія ізраїльсько-палестинських відносин є свідченням складності цього конфлікту та значної, але зрештою обмеженої ролі міжнародних гравців у його розв'язанні. Це підкреслює нагальну потребу у відновленні відданості миру, заснованому на взаєморозумінні, повазі та справедливості, не лише з боку основних залучених сторін, але й з боку міжнародної спільноти в цілому.

2.2. Протиріччя в ізраїльсько-палестинських відносинах

Розуміння динаміки ізраїльсько-палестинських відносин потребує глибокого вивчення не тільки історичних аспектів, а й внутрішніх протиріч, які сформували цей затяжний конфлікт. Ці протиріччя існують не лише між двома основними залученими сторонами, а й усередині суспільних і політичних структур кожної зі сторін.

Як вже було визначено, в основі конфлікту лежить фундаментальна суперечність між двома національними рухами: сіонізмом і палестинським націоналізмом. Сіонізм, єврейський націоналістичний рух, що виник у Європі наприкінці XIX століття, прагнув створити єврейську батьківщину у відповідь на століття переслідувань і Голокост. Сіоністський рух розглядав біблійну Землю Ізраїль, або Ерец-Ісраель, як історичну батьківщину єврейського народу, що ґрунтується на давніх історичних і релігійних зв'язках. Сіонізм знайшов своє втілення у створенні Держави Ізраїль у 1948 році, важливому етапі, який його прихильники

розглядали як справедливу відповідь на екзистенційні виклики, з якими стикається єврейський народ [21, с. 42].

З іншого боку, палестинський націоналізм виник наприкінці османського та британського мандатів, як пряма відповідь на сіоністський рух. Палестинці, арабські мешканці британського мандату в Палестині, побачили приплив єврейських іммігрантів і придбання землі сіоністами як пряму загрозу своїм власним національним устремлінням. Отже, палестинський національний рух прагне до створення незалежної палестинської держави на території історичної Палестини, заснованої на принципах самовизначення та права на свою батьківщину [17, с. 15].

Ці конкуруючі національні рухи, кожен зі своїм власним історичним наративом і почуттям справедливості, представляють фундаментальну суперечність. Вони претендують на ту саму землю, але їхні прагнення до самовизначення, національної ідентичності та суверенітету, здається, прямо суперечать одне одному. Це протиріччя стосується не лише територіальних суперечок, а й питань ідентичності, історичної справедливості, визнання та виживання.

Ще одне велике протиріччя – між реальністю на місці та принципами міжнародного права. Наприклад, хоча міжнародна спільнота в особі Організації Об'єднаних Націй постійно підтверджувала незаконність ізраїльських поселень на окупованих палестинських територіях, діяльність із створення поселень продовжує розширюватися.

Створення та розширення ізраїльських поселень на Західному березі річки Йордан і в Східному Єрусалимі, територіях, захоплених Ізраїлем під час Шестиденної війни в 1967 році, було спірним питанням. Міжнародна спільнота, представлена насамперед Організацією Об'єднаних Націй та її різними органами, постійно вважала ці поселення незаконними згідно з міжнародним правом. Ця точка зору базується на Четвертій Женевській конвенції, яка забороняє державі-окупанту переміщувати власне цивільне населення на територію, яку вона окупує [29, с. 328].

Численні резолюції ООН, такі як резолюція Ради Безпеки 242, яка наголошує на «неприпустимості придбання території війною», і відносно нещодавня резолюція 2334, яка однозначно засуджує ізраїльські поселення, відображають цю позицію.

Міжнародний суд ООН (МС) також підтвердив цю позицію у своєму консультативному висновку 2004 року, підтвердивши, що ізраїльські поселення на окупованій палестинській території, включаючи Східний Єрусалим, були створені з порушенням міжнародного права.

Ця розбіжність між міжнародним правом і реаліями на місцях створює значні проблеми для мирного процесу. Постійне розширення поселень ускладнює територіальну суміжність, необхідну для життєздатної палестинської держави, роблячи рішення про дві держави, яке є найбільш прийнятним вирішенням конфлікту, дедалі важчим для реалізації. Крім того, це підриває довіру до міжнародного права та міжнародних інституцій, яким доручено його підтримувати.

Окрім цього, ізраїльсько–палестинський мирний процес є значним парадоксом в анналах міжнародної дипломатії. Цей парадокс характеризується взаємним визнанням права одне одного на існування, як це було встановлено угодами Осло в 1990-х роках, поряд із нездатністю домовитися про параметри угоди про остаточний статус. Нездатність вийти за рамки цього парадоксу є наслідком глибоко вкорінених протиріч, які стосуються питань кордонів, Єрусалиму, поселень і біженців [9, с. 213].

Головне протиріччя мирного процесу обертається навколо питання кордонів. Кордони запропонованої палестинської держави, згідно з угодами Осло, мають базуватися на лініях 1967 року із взаємно узгодженим обміном земель. Однак подальше розширення ізраїльських поселень на Західному березі річки Йордан ускладнює це, змінюючи демографічну та фізичну реальність на місці. Для Ізраїлю поселення та відповідний апарат безпеки вважаються життєво важливими для його безпеки. Однак для палестинців вони являють собою посягання на територію їхньої майбутньої держави та суворе нагадування про відсутність у них суверенітету.

Статус Єрусалиму є ще одним спірним питанням, насиченим суперечностями. І ізраїльтяни, і палестинці розглядають місто як свою столицю та важливу частину своєї національної ідентичності. Тим не менш, наразі місто розділене, Ізраїль зберігає контроль над усім Єрусалимом, включаючи східну частину, яку палестинці бачать своєю майбутньою столицею. Міжнародна спільнота, дотримуючись резолюцій ООН,

вважає Східний Єрусалим окупованою територією, що ще більше ускладнює проблему [44].

Протиріччя поширюється і на проблему біженців. Палестинці бачать право на повернення біженців, переміщених під час воєн 1948 і 1967 років, як питання справедливості та виконання резолюції ООН 194. Ізраїль, однак, розглядає потенційне повернення цих біженців як демографічну загрозу єврейському характеру держави.

Кожне з цих протиріч підкреслює значні проблеми на шляху досягнення тривалої мирної угоди. Вони відображають глибоко вкорінені страхи, прагнення та наративи кожної зі сторін – занепокоєння безпеки та демографічні цілі Ізраїлю, а також прагнення палестинців до державності, справедливості та повернення.

Крім того, існують протиріччя всередині кожної сторони конфлікту. Всередині Ізраїлю існують розбіжності між тими, хто підтримує рішення про створення двох держав, табір в ізраїльському суспільстві, який часто асоціюється з лівими та лівоцентристами, підтримує рішення про створення двох держав і готовий піти на територіальні поступки заради миру.

З іншого боку, є табір, який часто асоціюється з правими та релігійними націоналістами, який виступає за Великий Ізраїль, який включає Західний берег, а в деяких випадках навіть Гази. Члени цього табору розглядають ці території як невід'ємну частину біблійної землі Ізраїль і вважають, що Ізраїль має на них історичне та релігійне право [5, с. 179].

Крім того, в ізраїльському суспільстві існують глибокі розбіжності щодо природи самої держави. Напруга між подвійною ідентичністю Ізраїлю як єврейської та демократичної держави є джерелом постійних дискусій. Такі питання, як статус арабської меншини, роль релігії в державі та визначення ізраїльської національності, є предметами суперечок.

З боку Палестини політичний розкол між ФАТХ і ХАМАС є серйозним внутрішнім протиріччям. ФАТХ, який контролює Палестинську автономію на Західному березі, визнав Ізраїль і зобов'язався до мирного процесу на основі рішення про створення двох держав. Однак його правління критикували за корупцію,

відсутність демократичної легітимності та неспроможність виконати обіцянку державності [31, с. 187].

Натомість ХАМАС, який керує сектором Газа, не визнає Ізраїль і йде шляхом збройного опору. Хоча вона демонструвала прагматичні тенденції та брала участь у виборчій політиці, її застосування насильства та відмова відмовитися від тероризму призвели до міжнародної ізоляції.

Ізраїльсько-палестинський конфлікт, включений у складну мережу протиріч. Конкуруючі національні прагнення сіонізму та палестинського націоналізму, протиріччя між реальністю на місцях і принципами міжнародного права, парадоксальний характер мирного процесу та внутрішні розбіжності всередині ізраїльського та палестинського суспільств – усі ці протиріччя сприяли продовженню конфлікту. і перешкоджають шляху до миру.

Ці протиріччя відображають глибоко вкорінені історичні, ідеологічні та політичні відмінності, які характеризують ізраїльсько-палестинські відносини. Вони висвітлюють серйозні виклики, з якими стикаються обидві сторони у своїх пошуках безпеки, справедливості та самовизначення. Ці протиріччя також підкреслюють труднощі, з якими стикаються посередники та учасники мирних переговорів у своїх зусиллях щодо вирішення конфлікту. До того ж, ці протиріччя стали однією з причин, що призвели до Ізраїльсько-палестинської кризи 2021 року.

2.3. Ізраїльсько-палестинська криза 2021 р.

Ізраїльсько-палестинська криза 2021 року ознаменувала глибоке загострення тривалого конфлікту, який формував регіон протягом понад семи десятиліть. Починаючи з початку травня 2021 року, кипляча напруга швидко переросла в повномасштабний конфлікт. Ця 11-денна війна, зіткнула Ізраїль із ХАМАСом, домінуючою войовничою фракцією, яка керує Сектором Газа. Конфлікт призвів до масштабних руйнувань і значних людських жертв, що ще більше розпалило і без того глибоко вкорінену ворожнечу між двома сторонами.

Конфлікт призвів до значних втрат з обох сторін, хоча наслідки були непропорційно серйозними в Газі через щільне населення та величезну різницю в оборонних можливостях. Згідно з повідомленнями представників охорони здоров'я в Газі, було вбито понад 200 палестинців, у тому числі багато дітей. Влада Ізраїлю повідомила про 11 загиблих внаслідок ракетних обстрілів, у тому числі двох дітей. Ця конкретна ескалація призвела до значних жертв та пошкодження інфраструктури, переважно в Газі. Але ударні хвилі цієї кризи вийшли далеко за межі безпосередньої гуманітарної трагедії, охопивши всю регіональну систему міжнародних відносин на Близькому Сході, ще більше ускладнивши і без того нестабільний геополітичний ландшафт.

Ізраїльсько–палестинська криза 2021 року справді підкреслила постійну здатність конфлікту дестабілізувати не лише безпосередній регіон, але й далекосяжні міжнародні відносини, відзначена відновленням бойових дій і посиленням напруженості, послужила суттєвий дестабілізуючий фактор для міжнародних відносин на Близькому Сході, загострюючи існуючі розломи та сприяючи підвищенню регіональної нестабільності. Відродження насильства в поєднанні з явною відсутністю справжнього прагнення до мирного врегулювання з боку залучених сторін ще більше ускладнили регіональний геополітичний ландшафт і напружили міжнародні альянси.

Ізраїльсько-палестинський конфлікт завжди мав далекосяжний вплив, впливаючи не лише на залучені сторони, але й на формування зовнішньополітичних рішень у столицях за тисячі миль. Події травня 2021 року виразно підтвердили цей настрій. Поновлення бойових дій не лише загостило місцеву напруженість, але й призвело до напруження міжнародних альянсів і розпалювання дипломатичних дилем [12, с. 50].

Кожне загострення конфлікту ще більше ускладнює регіональні альянси та змушує міжнародні сили переглядати свої стосунки та стратегії. Криза 2021 року не стала винятком. Наприклад, це поставило Сполучені Штати, ключового союзника Ізраїлю, у складну ситуацію з їх спробами відновити стосунки з Іраном, враховуючи підтримку Іраном ХАМАС. Водночас арабські держави, які нещодавно

нормалізували відносини з Ізраїлем згідно з угодами Авраама, виявили, що ескалація насильства поставила під сумнів їхні дипломатичні дії щодо балансування [40 с. 578].

Конфлікт у травні 2021 року не лише підкреслив руйнівний потенціал ізраїльсько-палестинського конфлікту, але й висвітлив масштабні наслідки кризи для регіональної стабільності та міжнародних відносин. Наслідки конфлікту залишають слід не тільки у житті і майбутньому людей, які безпосередньо залучені, але вони впливають на зовнішні фактори та на регіональну стабільність і глобальну геополітику [35, с. 310].

Такі країни, як Йорданія та Єгипет, які мають спільні кордони з Ізраїлем та Палестиною, опинилися в особливо делікатній ситуації. Їм довелося обережно орієнтуватися в кризі через свої офіційні мирні договори з Ізраїлем, одночасно керуючи суспільними настроями, які сильно схилилися симпатією до палестинців. Балансування цих країн було не просто питанням дипломатії, але, боротьбою за узгодження зовнішньої політики з внутрішніми настроями [18, с. 305].

Нещодавні підписанти угод Авраама, до яких належать ОАЕ, Бахрейн, Судан і Марокко, також опинилися в складному становищі. Перед цими націями постало завдання підтримувати нещодавно встановлені зв'язки з Ізраїлем, незважаючи на громадське несхвалення дій Ізраїлю. Угоди Авраама, які вітали як дипломатичний прорив, раптом виявились на хиткому ґрунті. Угоди про нормалізацію розглядалися як стратегічна перемога для залучених країн, але ескалація у травні 2021 року нагадала цим країнам, що громадські настрої щодо палестинської справи не можна не помітити [45].

Ці дилеми показують, що ізраїльсько-палестинський конфлікт не входить до кордонів Ізраїлю та Палестини, але має далекосяжні наслідки, які можуть змінити дипломатичний ландшафт усього регіону. Крім того, це підкреслює глибоку природу конфлікту та труднощі, які чекають попереду в його розв'язанні. Події 2021 року послужили нагадуванням, що ізраїльсько-палестинський конфлікт є живою проблемою, яка продовжує вимагати міжнародної уваги та резолюція» [6, с. 158].

Внутрішня динаміка як ізраїльського, так і палестинського політичного ландшафту зіграла значну роль у формуванні кризи 2021 року. Політична сцена з обох

сторін конфлікту дуже фрагментована, і ця фрагментація, як правило, впливає на врегулювання та результат криз, подібних до цієї [31, с. 241].

В Ізраїлі спалах насильства припав на період помітної політичної нестабільності. Країна переживала, здавалося, нескінченний цикл загальних виборів, з чотирма турами голосування протягом двох років. Ця політична нестабільність затримала будь-який істотний прогрес у мирних переговорах і завадила формуванню послідовної політики щодо палестинців. Неможливо недооцінити вплив цієї політичної нестабільності на реакцію Ізраїлю на кризу [40, с. 518].

З палестинського боку криза 2021 року оголила давній розкол між партією ФАТХ, яка керує Західним берегом, і ХАМАС, який керує Газою. Поділ між ФАТХ і ХАМАС, як ідеологічний, так і територіальний, був визначальною рисою палестинської політики в останнє десятиліття. Цей поділ є не просто політичною незгодою; це глибоко впливає на життя палестинців та їхню колективну боротьбу за державність. Замість того, щоб сприяти єдності в умовах кризи, конфлікт 2021 року, здавалося, ще більше поглибив розкол.

Криза 2021 року не лише мала глибокі наслідки на Близькому Сході, але й відбилася на світовій арені, спонукавши міжнародних акторів переглянути свої позиції та дипломатичні стратегії щодо цього питання. Конфлікт довгий час служив лакмусовим папірцем для міжнародних відносин, виявляючи прихильність та інтереси різних гравців на світова арена.

Одним із важливих гравців у цьому контексті є Сполучені Штати. Як близький союзник Ізраїлю, США опинилися в особливо важкому становищі під час кризи 2021 року. Збалансувати свою давню прихильність ізраїльській безпеці зі зростаючими міжнародними та внутрішніми закликами до визнання палестинських прав і державності виявилось делікатним дипломатичним завданням. США часто опиняються між своїм стратегічним альянсом з Ізраїлем і своєю декларованою відданістю правам людини та міжнародному праву, напруга, яка була особливо очевидною під час кризи 2021 року [16, с. 137].

Іншим ключовим елементом є відновлення уваги до ізраїльсько-палестинського питання в глобальному політичному дискурсі. Для деяких країн підтримка права

Ізраїлю на самооборону проти захисту прав палестинців і державності стала делікатним актом балансування. Ізраїльсько-палестинський конфлікт уже давно є спірним питанням у міжнародній політиці, часто змушуючи країни ходити по дипломатичному канату. Криза повернула ізраїльсько-палестинську проблему в центр уваги та ще більше підкреслила роль міжнародної спільноти у пошуку вирішення. Позиція міжнародної спільноти щодо ізраїльсько-палестинського конфлікту є не лише питанням зовнішньої політики, а й питанням людських прав, справедливості та верховенства права» [36, с. 270].

Криза справді стала гострим нагадуванням про глибоку ворожнечу та недовіру між ізраїльтянами та палестинцями, що ускладнило прагнення до миру. Це підкреслило глибоко вкорінене небажання обох сторін йти на справжні, взаємовигідні компроміси – тема, яка постійно повторюється в конфлікті, що триває десятиліттями.

Криза 2021 року стала яскравим свідченням неспроможності сторін вийти за межі своїх історичних образ і інвестувати в мирний мир. Готовність, з якою було прийнято насильство, підкреслила тривожне небажання йти на компроміс і прагнути до миру [40, с. 402].

Триваючий цикл насильства свідчить про відсутність щирої прихильності до мирного вирішення проблеми. Ключовим фактором увічнення цього циклу є нездатність або небажання сторін зрозуміти та пристосуватись до наративів та досвіду іншої сторони. Для ізраїльтян і палестинців біль інших часто непомітний, а їхні власні страждання — це лінза, через яку вони бачать конфлікт. Ця фундаментальна відсутність емпатії загострює конфлікт і перешкоджає встановленню миру [24, с. 315]. Крім того, динаміка ізраїльсько-палестинського конфлікту, включно з періодичною ескалацією насильства, як правило, підриває довіру до мирних процесів і зміцнює статус-кво. Кожний новий спалах насильства ще більше зміцнює сторони на їхніх позиціях, підриваючи віру в мирний процес і ускладнюючи досягнення компромісу.

Підсумовуючи, ізраїльсько-палестинська криза 2021 року стала значним дестабілізуючим фактором, який сколихнув Близький Схід і за його межами.

Відродження насильства мало не тільки руйнівні безпосередні гуманітарні наслідки, але й висвітлило та посилило розломи в рамках міжнародних відносин у регіоні.

З точки зору арабських держав, які офіційно оформили зв'язки з Ізраїлем, таких як Єгипет і Йорданія, а також останніх доданих країн, таких як ОАЕ, Бахрейн, Судан і Марокко згідно з Угодами Авраама, криза представляла складний виклик. Цим країнам довелося делікатно долати розбіжності між їхніми офіційними позиціями, міжнародними очікуваннями та настроями свого населення.

Найважливіше те, що криза 2021 року стала яскравим нагадуванням про глибоко вкорінену недовіру та ворожнечу, які існують між ізраїльтянами та палестинцями, а також про очевидну відсутність у них справжньої відданості досягненню мирного врегулювання. Тривожна легкість і швидкість ескалації військових дій свідчить про вкорінене небажання йти на компроміс і перевагу збереження статус-кво, а не прагнення до миру.

Таким чином, ізраїльсько-палестинська криза 2021 року була не просто дестабілізуючою подією для регіональної динаміки Близького Сходу; це також було похмурих свідченням складності конфлікту, викликів у миротворчому процесі та гострої потреби в щирих зусиллях і інноваційних підходах у пошуках стабільного та мирного вирішення. Криза підкреслює необхідність для сторін розірвати коло насильства та інвестувати в співчуття, розуміння та взаємне визнання – важливі елементи для будь-якого значного просування до миру.

На завершення розділу про еволюцію ізраїльсько-палестинських відносин стає очевидним, що історичний контекст, протиріччя, притаманні цим відносинам, і недавні кризи переплітаються, формуючи заплутану динаміку цього постійного конфлікту. Історичні аспекти, починаючи від заснування Ізраїлю і закінчуючи різними фазами конфлікту та мирних процесів, утворюють основу, на якій будуються поточні проблеми. Ця історія відзначена контрастними наративами та інтерпретаціями, що продовжує підживлювати недовіру між двома сторонами.

Протиріччя в ізраїльсько-палестинських відносинах, такі як суперечливі територіальні претензії, розбіжності в історичних наративах і протилежні цілі миру та розширення, додають складності і без того суперечливому питанню. Ці протиріччя

проявляються в різних формах, таких як незаконне розширення ізраїльських поселень, що спричинило ескалацію напруженості та перешкоджало процесу мирних переговорів.

Ізраїльсько-палестинська криза 2021 року яскраво нагадує про нестабільність ситуації та потенціал для швидкої ескалації. Це сигналізує про вирішальний поворотний момент у конфлікті з безпрецедентним рівнем насильства та зривів. Ця криза ще більше підкреслює нагальність пошуку сталого вирішення конфлікту, такого, яке б вирішило основні поточні проблеми та пом'якшило серйозні гуманітарні наслідки.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС В ІЗРАЇЛЬСЬКО-ПАЛЕСТИНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

3.1. Нормалізація ізраїльсько-палестинських відносин наприкінці ХХ ст.

Кінець ХХ століття був вирішальним періодом в історії ізраїльсько-палестинського конфлікту. Це ознаменувало перехід від давнього глухого кута до серії переговорів, спрямованих на досягнення миру та нормалізацію відносин між Ізраїлем і Палестинською владою. Виходячи з контексту глибоко вкоріненої історичної ворожнечі, ізраїльсько-палестинський мирний процес характеризувався як надією, так і відчаєм, оскільки обидві сторони намагалися знайти шлях до стійкого вирішення свого давнього конфлікту. У цей період відбулося кілька важливих подій, зокрема Кемп-Девідські угоди, Мадридська конференція та угоди в Осло, які сформували траєкторію мирних переговорів і сприяли розвитку політичного ландшафту на Близькому Сході.

Кемп-Девідські угоди мали далекосяжні наслідки для близькосхідного мирного процесу. Мирний договір між Ізраїлем і Єгиптом, підписаний у березні 1979 року, продемонстрував, що мир і співіснування між Ізраїлем і його арабськими сусідами можливі. Угоди також ознаменували початок переходу Єгипту від радянської країни до ключового союзника США в регіоні [34, с. 353].

Кемп-Девідські угоди стали ключовим кроком до миру на Близькому Сході, вперше арабська країна визнала та встановила дипломатичні відносини з Ізраїлем. Вирішуючи палестинське питання та закладаючи основу для майбутніх переговорів, угоди сприяли поточним зусиллям щодо досягнення всеосяжного та тривалого миру між Ізраїлем та Палестинською адміністрацією.

Мадридська конференція, що відбулася в жовтні 1991 року, ознаменувала значний поворот в історії ізраїльсько-палестинських переговорів. Спільно спонсорована Сполученими Штатами та Радянським Союзом, конференція вперше зібрала представників Ізраїлю та Палестини для прямих переговорів. Мадридська

конференція мала на меті закласти основу для всеосяжного мирного врегулювання на Близькому Сході, розглядаючи не лише ізраїльсько-палестинський конфлікт, але й ширший арабо-ізраїльський конфлікт. Хоча конференція не відразу привела до остаточної мирної угоди, вона заклала основу для наступних угод в Осло та інших мирних ініціатив, спрямованих на нормалізацію відносин між Ізраїлем і Палестинською адміністрацією [34, с. 291]

Мадридська конференція не призвела до негайного укладення мирної угоди між Ізраїлем і Палестинською владою, а також не розв'язала ширший арабо-ізраїльський конфлікт. Проте конференція відіграла ключову роль у формуванні майбутнього курсу переговорів між двома сторонами. Зібравши представників Ізраїлю та Палестини для прямих переговорів, Мадридська конференція допомогла створити основу для діалогу та спілкування.

Конференція також призвела до створення двосторонніх і багатосторонніх робочих груп, які продовжували розглядати різні аспекти конфлікту. Важливо, що Мадридська конференція заклала основу для мирного процесу в Осло, який розпочнеться в 1993 році підписанням Декларації принципів, також відомої як Угоди Осло. Ці угоди ознаменували великий прорив у ізраїльсько-палестинських переговорах, оскільки вони заснували Палестинську адміністрацію та надали їй обмежене самоврядування в частинах Західного берега та в секторі Газа.

Після Мадридської конференції 1991 року, яка зібрала ізраїльських і палестинських представників для прямих переговорів, в Осло відбулися таємні переговори між ізраїльськими офіційними особами та Організацією визволення Палестини, що стало важливою віхою в історії ізраїльсько-палестинських переговорів і прагненні до нормалізації відносин між двома сторонами. Ці переговори, проведені за сприяння норвезького уряду, мали на меті встановити взаємне визнання та основу для подальших переговорів, що зрештою призвело до підписання угод Осло.

Таким чином, 13 вересня 1993 року у Вашингтоні, округ Колумбія, було підписано угоду Осло I, також відому як Декларація принципів, яка була першою значною угодою між урядом Ізраїлю та ОВП. Ця угода встановила набір принципів для керівництва мирним процесом і переговорами між Ізраїлем і ООП. Обидві

сторони погодилися визнавати законні права та прагнення одна одної, прокладаючи шлях для співпраці та діалогу. Угода також окреслила п'ятирічний проміжний період, протягом якого палестинські території досягнуть обмеженого самоврядування, починаючи з сектора Газа та міста Єрихон на Західному березі [16, с. 132].

Проте згодом, а саме 28 вересня 1995 року в Табі, Єгипет була підписана угода Осло II, яка розширила Угоду Осло I та деталізувала умови палестинського самоврядування на Західному березі. і сектор Газа. Він розділив Західний берег на три зони (зони А, В і С), кожна з яких перебувала під різним рівнем контролю Палестини та Ізраїлю. Угода Осло II також стосувалася питань безпеки, економічних відносин та інших ключових питань ізраїльсько-палестинських відносин [9, с. 224].

Угоди в Осло мали глибокий вплив на ізраїльсько-палестинський мирний процес і нормалізацію відносин між двома сторонами. Створивши Палестинську адміністрацію та надавши їй обмежене самоврядування, угоди забезпечили рамки для переходу палестинських територій до більшої автономії та остаточної державності. Крім того, взаємне визнання між Ізраїлем і ООП сприяло співпраці в різних сферах, включаючи безпеку, економіку та інфраструктуру.

Однак угоди в Осло також зіткнулися зі значними труднощами, зокрема протидією жорстких фракцій з обох сторін і вбивством прем'єр-міністра Ізраїлю Іцхака Рабіна в 1995 році. Нездатність вирішити такі ключові питання, як кордони, статус Єрусалиму та право на повернення для палестинських біженців сприяв триваючій напруженості та періодичним спалахам насильства.

Проте після підписання угод в Осло прогрес в ізраїльсько-палестинському мирному процесі сповільнився через триваюче насильство, політичну нестабільність і відсутність згоди щодо ключових питань. У відповідь на цей глухий кут Сполучені Штати ініціювали новий раунд переговорів між прем'єр-міністром Ізраїлю Біньяміном Нетаньяху та президентом Палестинської автономії Ясіром Арафатом на плантації Уай-Рівер у Меріленді. Де і був підписаний Меморандум Уай-Рівер, що став важливою угодою в ізраїльсько-палестинському мирному процесі, який мав на меті відновити загальмовані угоди Осло та відновити імпульс у переговорах. Підписаний за посередництва Сполучених Штатів під керівництвом президента Білла Клінтона,

Меморандум Уай-Рівер стосувався ключових питань безпеки та політики, які перешкоджали виконанню угод Осло, включаючи передислокацію Ізраїлю на Західному березі, відповідальність палестинців за безпеку та подальші кроки до угоди про остаточний статус.

Меморандум Уай-Рівер став важливим кроком до поживлення ізраїльсько-палестинського мирного процесу та вирішення проблем, які виникли після підписання угод в Осло. Зосереджуючись на безпеці та заходах зміцнення довіри, угода мала на меті створити середовище, сприятливе для продуктивних переговорів з питань, що залишилися [25, с. 288].

Однак реалізація Меморандуму Уай-Рівер зіткнулася з кількома перешкодами, включаючи постійне насильство, політичну опозицію з боку прихильників жорсткої лінії з обох сторін і остаточний крах ізраїльського уряду під керівництвом прем'єр-міністра Нетаньяху. Переговори про остаточний статус не досягли всеосяжної угоди до кінцевого терміну в травні 1999 року, і мирний процес продовжував стикатися зі значними проблемами в наступні роки.

На завершення процес нормалізації ізраїльсько-палестинських відносин наприкінці ХХ століття ознаменував значний поворот в історії конфлікту. Хоча мирний процес зазнавав невдач і перешкод, прогрес, досягнутий з кінця ХХ століття, демонструє потенціал дипломатії та діалогу для наведення мостів і сприяння взаєморозумінню між націями. При тому, незважаючи на численні дипломатичні зусилля, всеосяжного та довготривалого рішення так і не вдалося знайти. Ця ситуація підкреслює обмеження західної дипломатії у вирішенні складних регіональних суперечок і служить яскравим нагадуванням про необхідність більш ефективного та інклюзивного підходу до вирішення конфлікту на Близькому Сході.

3.2. Шляхи врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту

Традиційні дипломатичні зусилля, безумовно, зіграли значну роль у спробі розв'язати цей тривалий конфлікт. Такі ключові віхи, як угоди в Осло в 1990-х роках, укладені за посередництва Сполучених Штатів і Норвегії, стали значними кроками до

взаємного визнання прав і політичного суверенітету. Угоди заклали основу для палестинської влади, започаткувавши процес передачі певних повноважень цьому органу, і запропонували рамки для потенційного вирішення проблеми двох держав. Подібним чином Кемп-Девідські угоди, хоч і були передусім угодою між Ізраїлем та Єгиптом, мали непрямі наслідки для ізраїльсько-палестинського конфлікту, створивши прецедент миру між Ізраїлем та арабською державою.

Однак цих традиційних дипломатичних ініціатив виявилось недостатньо для вирішення конфлікту. Незважаючи на досягнутий прогрес, такі ключові питання, як статус Єрусалиму, кордони, поселення та право на повернення для палестинських біженців, залишалися невирішеними, що призвело до зриву переговорів і відновлення насильства. Крім того, ці угоди часто стикалися зі значною протидією фракцій з обох сторін, що ще більше ускладнювало їх реалізацію.

Із початком XXI століття ситуація почала тільки ускладнюватися. Мирний процес, який колись був сповнений оптимізму та обіцянок, неодноразово затримувався та заходив у глухий кут, а цикл насильства та відплати створив атмосферу страху та недовіри. Цей складний політичний ландшафт мав глибокі наслідки для гуманітарного простору. Гуманітарні умови, особливо в обложеному секторі Газа, швидко погіршилися. Блокада та суворі обмеження на пересування призвели до кризи неперевершеного масштабу, яка позначена гострою нестачею ресурсів, шаленим безробіттям і неналежним медичним обслуговуванням. Постійний страх ескалації конфлікту лише посилює існуючий відчай і розпач. Ця відсутність суттєвого діалогу та переговорів спричинила закріплення страху та недовіри між ізраїльтянами та палестинцями, перешкоджаючи будь-якому значному прогресу на шляху вирішення.

З 2013 по 2023 роки людські втрати від цього тривалого конфлікту були приголомшливими. ООН зафіксувала понад 4000 загиблих серед цивільного населення. Ці жертви, які без розбору постраждали від палестинців та ізраїльтян, є болісним свідченням надзвичайної гуманітарної втрати ізраїльсько-палестинського конфлікту (Рис. 1.). За цими цифрами ховаються окремі історії втрат, страждань і зруйнованих надій – кожна смерть є не лише особистою трагедією, але яскравим

нагадуванням про системну неспроможність захистити основні права людини та гарантувати безпеку жителям регіону.

Рис. 2.1. Діаграма «Кількість жертв мирного населення в Палестині та в Ізраїлю з 2013 по 2023 роки» [50]

Можна побачити, за даними з діаграми прослідковується різка різниця в кількості жертв між Ізраїлем і Палестиною. В основі цієї диспропорції лежить виражений дисбаланс у військових можливостях, підготовленість та інфраструктура Ізраїлю, густота населення в Секторі Газа, одному з найбільш густонаселених районів у світі, блокада Гази, запроваджена Ізраїлем та Єгиптом, наклала суворі обмеження на імпорт товарів першої необхідності. Попри те, можна звернути увагу на те, що за весь цей час, не було ні одного року без жертв мирного населення. Кількість жертв з року в рік майже не зменшувалась, а в Палестині до 2021 року навпаки збільшувалась.

Ці тривожні цифри вказують на масштаби людських страждань у конфлікті, підтверджуючи, що у світлі цих подій стає все більш очевидним, що вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту потребує новаторських і нетрадиційних підходів. Ці альтернативні методи спрямовані на усунення глибинних причин конфлікту та забезпечення інноваційних шляхів до миру шляхом залучення різних зацікавлених сторін і використання нетрадиційних стратегій.

Ізраїльська організація Peace Now представляє одну з таких ініціатив. Послідовно виступаючи за рішення про створення двох держав, він виступає за створення незалежної Палестини, яка живе пліч-о-пліч з Ізраїлем у мирі та безпеці. Позиція Peace Now докорінно змінила дискурс в ізраїльському суспільстві. Вона перенесла концепцію рішення про дві держави з периферії до центру політичної дебати, кидаючи виклик статус-кво та наполягаючи на мирному врегулюванні [52].

Ще одним з таких методів можуть стати ініціативи з низового рівня, які відіграють вирішальну роль у зусиллях із розбудови миру, залучаючи простих громадян до сприяння діалогу та примирення між ізраїльтянами та палестинцями. Ці ініціативи діють на рівні громади, заохочуючи безпосередню взаємодію та сприяючи взаєморозумінню між особами з обох сторін конфлікту. Масові ініціативи сприяють розбудові довіри та співпереживання між ізраїльтянами та палестинцями, надаючи платформу для особистих зустрічей і спільного досвіду. Завдяки діалогу та співпраці учасники можуть кинути виклик упередженим думкам, знайти спільні риси та розвинути почуття взаємної поваги.

Parents Circle-Families Forum - це спільна ізраїльсько-палестинська організація, яка об'єднує родини, які втратили близьких через конфлікт. Організація прагне сприяти примиренню та взаєморозумінню, ділячись особистими історіями втрати та заохочуючи діалог між сім'ями загиблих. Форум проводить різноманітні заходи, включаючи майстер-класи, публічні заходи та спільні проекти, які сприяють розвитку співчуття та розуміння. Ці заходи дають учасникам можливість спільно пережити своє горе та зробити внесок у ширшу мету розбудови миру шляхом підвищення обізнаності громадськості про людську ціну конфлікту [46].

Паралельно мережа шкіл Hand in Hand в Ізраїлі пропонує унікальну модель інтегрованої освіти для єврейських та арабських учнів. Школи дотримуються двомовної та мультикультурної програми, що дозволяє учням спілкуватися з мовами, історією та культурою один одного з раннього віку. Школи «Hand in Hand» представляють новий підхід до мирної освіти. Вони не лише спрямовані на сприяння взаєморозумінню, але й прагнуть підготувати учнів з інструментами, необхідними для того, щоб кинути виклик суперечливим наративам, які увічнюють конфлікт [51].

Seeds of Peace, заснована в 1993 році, об'єднує молодь із зон конфлікту, включно із ізраїльтянами та палестинцями, для участі в діалозі та налагодженні стосунків. Завдяки цій трансформаційній програмі літнього табору учасники відкривають різні точки зору та отримують навички вирішення конфліктів. Вплив освітніх туристичних програм у конфліктних і постконфліктних контекстах, є ефективним механізмом для оскарження припущень та демонтажу стереотипів [44].

Громадські ініціативи відіграють важливу роль у сприянні діалогу та примиренню в ізраїльсько-палестинському конфлікті шляхом залучення звичайних громадян до зусиль з розбудови миру на рівні громади. Завдяки таким організаціям, як Parents Circle-Families Forum, мережа шкіл Hand in Hand і Seeds of Peace, ізраїльтяни та палестинці можуть налагоджувати зв'язки, кидати виклик стереотипам і розвивати розуміння, яке сприяє ширшій меті досягнення справедливого та тривалого вирішення конфлікту.

Також, ще одним шляхом до миру можуть стати освітні та культурні обміни. Беручи участь у таких ініціативах, як університетське партнерство, співпраця художників і спільні культурні заходи, люди з обох сторін можуть створювати значущі зустрічі, які кидають виклик упередженим думкам і подолають розрив між двома спільнотами. Беручи участь у спільних освітніх і культурних ініціативах, ізраїльтяни та палестинці можуть розвинути співчуття та почуття спільної людяності. Це взаєморозуміння може сприяти розвитку більш інклюзивного та співчутливого дискурсу навколо конфлікту, прокладаючи шлях до миру та примирення.

Університетське партнерство між ізраїльськими та палестинськими установами пропонує можливості для академічної співпраці, спільних досліджень та обміну студентами. Ці ініціативи дозволяють учасникам розширити свій інтелектуальний кругозір, отримати доступ до різних точок зору та побудувати стосунки на основі спільних інтересів і цінностей.

Освітні та культурні обміни пропонують значні можливості для розвитку взаєморозуміння та співчуття між ізраїльтянами та палестинцями. Забезпечуючи платформу для діалогу та співпраці, ці обміни можуть сприяти розвитку більш інклюзивного та співчутливого дискурсу.

Інноваційні рішення ізраїльсько-палестинського конфлікту не обмежуються лише сферою діалогу та освіти. Вони також проникли в економічну співпрацю, представляючи багатообіцяючі шляхи до миру через взаємне процвітання. Яскравий приклад цієї стратегії можна знайти в ініціативі кваліфікаційних промислових зон QIZ, яка була запроваджена Сполученими Штатами наприкінці 1990-х років. Ця ініціатива дозволяє безмитно надходити на американський ринок товарів, вироблених на ізраїльсько-палестинських спільних підприємствах, тим самим створюючи потужний економічний стимул для співпраці між ізраїльським і палестинським бізнесом [53].

QIZ – це індустриальні парки, в яких розміщені виробничі підприємства в Йорданії та Єгипті. Вони були створені відповідно до Угоди про вільну торгівлю між США та Ізраїлем, до якої було внесено поправки, щоб включити Йорданію в 1996 році та Єгипет у 2004 році. Обґрунтуванням створення цих зон було визнання того, що економічна стабільність і процвітання можуть сприяти політичній стабільності. Заохочуючи спільні підприємства та взаємозалежність, QIZ мали на меті сприяти позитивним ізраїльсько-палестинським відносинам, надаючи обом сторонам економічні вигоди, сприяючи миру через економічну інтеграцію [53].

Ініціатива QIZ продемонструвала, що економічне співробітництво може служити життєздатним шляхом до миру. Успіх QIZ відображає невикористаний потенціал економічної співпраці як інструменту сприяння миру та взаєморозуміння. Вони показали, що коли маючи можливість і відповідні стимули, ізраїльські та палестинські компанії можуть і працюють разом на взаємну вигоду» [4, с.72-75].

Друга дипломатія може відігравати важливу роль у вирішенні конфлікту, залучаючи до діалогу та переговорів неофіційних, неурядових учасників. Ця форма дипломатії забезпечує платформу для більш відкритих і відвертих дискусій, генеруючи креативні ідеї для вирішення конфлікту та доповнюючи офіційні дипломатичні зусилля.

Дипломатія Track-two пропонує більш гнучкий та інноваційний підхід до вирішення конфліктів, дозволяючи учасникам досліджувати ширший спектр ідей і рішень без обмежень офіційних позицій і дипломатичного протоколу. Ця свобода

дозволяє створювати творчі пропозиції, які можуть вирішити основні проблеми конфлікту та подолати розриви між сторонами.

Дипломатія двох шляхів зміцнює довіру та стосунки між ізраїльтянами та палестинцями, забезпечуючи платформу для особистих зустрічей і тривалого діалогу. Ці взаємодії можуть сприяти розвитку взаєморозуміння, що є важливим для подолання недовіри та створення сприятливого середовища для офіційних переговорів.

Дипломатія другого напрямку стикається з кількома проблемами, такими як потреба в постійному фінансуванні, складність збереження імпульсу та проблема перетворення неофіційних угод в офіційну політику. Крім того, успіх дипломатії другого напрямку часто залежить від ширшого політичного контексту, який не завжди може бути сприятливим для мирних ініціатив.

Ще одним імовірним варіантом для вирішення конфлікту може стати економічна співпраця між ізраїльтянами та палестинцями. Спільні підприємства та транскордонна торгівля можуть сприяти економічному розвитку на палестинських територіях, пропонуючи можливості для взаємної вигоди та взаємозалежності.

Спільні підприємства та транскордонна торгівля можуть принести взаємну вигоду для ізраїльтян і палестинців шляхом полегшення доступу до нових ринків, ресурсів і досвіду. Ця взаємозалежність може створити стимули для обох сторін підтримувати мирні відносини та спільно працювати над спільним процвітанням.

Спільні промислові зони, такі як на Західному березі річки Йордан, забезпечують платформу для ізраїльського та палестинського бізнесу для співпраці та отримання вигоди від спільних ресурсів та інфраструктури. Ці зони створюють можливості працевлаштування для палестинців і дозволяють ізраїльським підприємствам отримати доступ до кваліфікованої робочої сили та розширити свою діяльність. Транскордонна торгівля між Ізраїлем і палестинськими територіями має потенціал для сприяння економічному розвитку, надаючи підприємствам доступ до нових ринків і клієнтів. Наприклад, палестинські сільськогосподарські продукти можна експортувати до Ізраїлю, а ізраїльські товари та послуги можна продавати на палестинських територіях.

Отже, існують значні можливості для розширення економічної співпраці між ізраїльтянами та палестинцями. Міжнародні актори, такі як Європейський Союз і Сполучені Штати, можуть відігравати вирішальну роль у підтримці спільних підприємств, торгових ініціатив та інфраструктурних проєктів, надаючи фінансування, технічну допомогу та політичну підтримку.

Підсумовуючи, нестандартні підходи до врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту пропонують інноваційні та різноманітні шляхи до миру та можуть стати одним з основних методів для припинення ворожнечі. Залучаючи різні зацікавлені сторони на різних рівнях, ці підходи можуть доповнювати традиційні дипломатичні зусилля та сприяти усуненню глибинних причин конфлікту. Масові ініціативи, двостороння дипломатія, економічне співробітництво та культурні обміни можуть сприяти порозумінню, довірі та співчуттю між ізраїльтянами та палестинцями.

З огляду на розділ, в якому обговорюється переговорний процес в ізраїльсько-палестинських відносинах, стає зрозуміло, що повного розуміння поточного глухого кута в переговорах можна досягти лише шляхом оцінки як історичного контексту, так і дослідження перспективних шляхів вирішення.

Кінець ХХ століття приніс обіцянку нормалізації ізраїльсько-палестинських відносин. Однак різноманітні невдачі в поєднанні з постійними політичними та територіальними суперечками значно ускладнили ці зусилля. Від угод в Осло до саміту в Кемп-Девіді кінець ХХ століття представляв ключові моменти надії, які переживалися випадками втрачених можливостей і ескалації конфлікту.

Що стосується шляхів врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту, то на столі є кілька потенційних рішень. Вони варіюються від давнього рішення про створення двох держав до нещодавнього розгляду рішення про створення однієї держави, кожне з яких пов'язане зі своїми проблемами та суперечностями. Вивчення цих потенційних шляхів розв'язання підкреслює необхідність підходу, який виходить за рамки риторики та розглядає основні питання конфлікту, такі як статус Єрусалиму, палестинські біженці та кордони.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, ізраїльсько-палестинські відносини, сформували значну частину геополітичного ландшафту Близького Сходу. Конфлікт був центральною проблемою міжнародної політики протягом останніх семи десятиліть. Починаючи від генезису конфлікту і закінчуючи його сучасними проявами, стає очевидним, що це питання залишається однією з найскладніших криз нашого часу. Його стійкий характер є симптомом багатьох факторів, які обертаються навколо історичних образ, розбіжностей у наративах і геополітичних заплутаних обставинах, кожен з яких сприяв його увічненню.

Вивчення ізраїльсько-палестинських відносин як у внутрішній, так і в зовнішній політичній науці представляє складний, багатогранний дискурс, відзначений різноманітністю точок зору та методологій. Вітчизняні дослідження з акцентом на міжнародному праві та регіональній безпеці пропонують детальне розуміння правового та геополітичного вимірів конфлікту, тоді як зарубіжна політологія пропонує дистанційний, іноді порівняльний погляд. Однак, незважаючи на численні дослідження, очевидно, що вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту залишається недосяжним, що вказує на необхідність нових підходів і глибшого розуміння.

Еволюція ізраїльсько-палестинських відносин позначена періодами конфліктів і спробами миру. Ця історія є свідченням гостроти боротьби між двома національними рухами - сіонізмом і палестинським націоналізмом. Кожен етап цієї еволюції характеризувався власним набором протиріч, починаючи від конкуруючих національних прагнень і закінчуючи розбіжностями між реальністю на місцях і міжнародним правом.

Щодо протиріччя в ізраїльсько-палестинських відносинах, вони відображають багатогранність ізраїльсько-палестинського конфлікту та підкреслюють необхідність виваженого та комплексного підходу до його вирішення. Хоча шлях до мирного врегулювання повний перешкод, він залишається єдиним життєздатним шляхом до забезпечення мирного та процвітаючого майбутнього як для ізраїльтян, так і для

палестинців. Тому вкрай важливо, щоб усі залучені сторони наполегливо продовжували свої мирні зусилля та прагнули подолати протиріччя та виклики, які характеризують поточний етап ізраїльсько-палестинських відносин.

У сучасному контексті ізраїльсько-палестинський конфлікт продовжує справляти глибокий вплив на регіональну систему міжнародних відносин на Близькому Сході. Криза 2021 року, зокрема, підкреслила дестабілізуючий потенціал конфлікту, загостривши існуючі регіональні лінії розлому та напруживши міжнародні альянси. Наслідки цієї кризи продемонстрували триваючі труднощі у зміцненні міцного миру та посилили занепокоєння щодо майбутньої траєкторії конфлікту.

Переговорний процес був сповнений складнощів і викликів, які охоплювали широкий спектр політичних, соціальних та економічних факторів. Незважаючи на численні дипломатичні зусилля, спрямовані на досягнення миру та участь міжнародних і регіональних гравців, таких як США, ООН, Європейський Союз і Ліга арабських держав, конфлікт залишається невирішеним. Ці суб'єкти намагалися досягти миру шляхом переговорів, посередництва та технічної допомоги, але їхні зусилля заважали різними факторами, включаючи складність конфлікту, конкуруючі інтереси регіональних держав і відсутність послідовного, збалансованого підходу до питання під рукою.

Окрім того, гуманітарний вимір ізраїльсько-палестинського конфлікту, який стоїть на перетині політики та людських страждань, залишається серйозним занепокоєнням. Втрати у конфлікті цивільного населення, особливо в Газі, були величезними. Міжнародні організації та іноземні уряди намагалися пом'якшити ці гуманітарні проблеми шляхом надання допомоги. Однак ці заходи часто спрямовані на усунення симптомів, а не на основні причини кризи. Залишається надзвичайно важливою потреба в довгостроковому розв'язанні самого конфлікту.

Тим не менш, важливо визнати потенціал нетрадиційних підходів, таких як низові ініціативи, освітні та культурні обміни та економічне співробітництво, у сприянні взаєморозумінню, співпереживанню та почуттю спільної людяності. Ці зусилля можуть створити умови, необхідні для більш інклюзивного дискурсу щодо

ізраїльсько-палестинського конфлікту, що зрештою може підтримати прагнення до миру або примирення.

Проте, вкрай важливо визнати, що і Ізраїль, і Палестина самі несуть значну відповідальність за продовження конфлікту. Політична роздробленість, внутрішні розбіжності та небажання йти на важкі компроміси перешкоджають зусиллям досягти стійкої мирної угоди. У багатьох випадках обидві сторони продемонстрували відсутність справжньої прихильності мирному процесу, підриваючи перспективи справедливого та тривалого врегулювання.

Незважаючи на численні зусилля міжнародних і регіональних гравців, таких як Сполучені Штати та Організація Об'єднаних Націй, стійке та взаємоприйнятне рішення залишається недосяжним. Ці зовнішні актори, хоч і впливові, часто були затьмарені проблемами асиметрії влади, уявної упередженості та неспроможності забезпечити виконання міжнародного права. Крім того, їх втручання часом ускладнюється ширшими геополітичними інтересами, які не завжди можуть узгоджуватися з прагненнями палестинців та ізраїльтян.

Підсумовуючи, ізраїльсько-палестинський конфлікт є глибоко вкоріненим, багатогранним питанням, яке продовжує кидати виклик регіональній стабільності та міжнародній дипломатії. Неспроможність міжнародних і регіональних гравців вирішити конфлікт у поєднанні з очевидною відсутністю щирої волі до миру з боку залучених сторін підкреслює нагальну потребу в переоцінці поточних підходів. Усунення першопричин, дотримання міжнародного права, забезпечення справедливого представництва всіх залучених сторін і сприяння справжньому діалогу та взаєморозуміння залишаються ключовими для просування до сталого миру. Конфлікт залишається яскравим нагадуванням про складність національних ідентичностей, історичних наративів і геополітичних впливів у формуванні курсу людських суспільств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бані-насер Ф. Сутність палестино-ізраїльського конфлікту та міжнародно-правові механізми ООН щодо його мирного врегулювання. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. № 2(8). С. 3–7.
2. Галушко К. Системні чинники самовідновлення близькосхідного конфлікту // Наук. пр. Політичний менеджмент / інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. К. : 2005. № 5. С. 148-160.
3. Новицька О. В. Геополітична стратегія Ізраїлю в україномовному науковому дискурсі // Гілея: науковий вісник : Зб. наук. пр., К. : 2019. № 142. С. 88-91.
4. Дзюбенко В. Д. Можлива роль низових ініціатив та волонтерських організацій у вирішенні арабо-ізраїльського конфлікту // Читання пам'яті Івана Бойченка – 2020 Людина. Історія. Категорії : Зб. наук. матеріалів. К. : 2020. С. 55-58.
5. Дзюбенко В. Д. Поява релігійного фактору в арабо–ізраїльському конфлікті: часові рамки // Наук. пр. Філософські науки / Гілея: науковий вісник. Прага , 2018. № 139. С. 178-182.
6. Ель сафі Б. С. Конфлікт на близькому сході: політико-культурний та безпековий виміри : дис. на здобуття наук. ступеня доктора філософії : УДК 327.51:327.8+327.39(=927) : захист 10.02.2022 / наук. кер. Безрук Олександр Олександрович. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені г.с. сквороди, 2021. 275 с.
7. Кулієв А. Вплив отримання палестиною статусу держави - спостерігача в ООН на арабсько - ізраїльський конфлікт. Шевченківська весна : науково-практ. конф., К. : 2013. С. 82-83.
8. Arnon A. , Vamya S. Economics and Politics in the Israeli Palestinian Conflict . Marseille, 2015. 94 с.
9. Biger G. The Boundaries of Modern Palestine, 1840-1947. London, 2004. 268 с.
10. Bowen J. Six Days : How the 1967 War Shaped the Middle East. Easrbourne: Gardners Books, 2004. 432 p.

11. Brynen R. , El rifai R. *Palestinian Refugees: Challenges of Repatriation and Development*. London: I.B.Tauris, 2007. 224 c.
12. Chomsky N. , Pappé I. , Barat F. *On Palestine* Paperback. Chicago: Haymarket Books, 2015. 224 c.
13. Fisk R. *The Age of the Warrior: Selected Essays by Robert Fisk*. New York City: Nation Books, 2008. 544 c.
14. Ismael T. *The Rise and Fall of the Communist Party of Iraq*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 352 c.
15. Kamrava M. *Qatar: Small State, Big Politics*. Itaka: Cornell University Press, 2013. 232 p.
16. Khalidi R. *Brokers of Deceit: How the U.S. Has Undermined Peace in the Middle East*. Boston: Beacon Press, 2014. 208 c.
17. Khalidi R. *Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness*. New York City: Columbia University Press, 2009. 310 c.
18. Khalidi R. *The Hundred Years' War on Palestine: A History of Settler Colonialism and Resistance, 1917–2017*. New York City: Metropolitan Books, 2020. 336 c.
19. Khalidi R. *The Iron Cage: The Story of the Palestinian Struggle for Statehood*. Boston: Beacon Press, 2007. 288 c.
20. Kyle K. *Suez: Britain's End of Empire in the Middle East*. London: I.B. Tauris, 2011. 712 c.
21. Laqueur W. *A History of Zionism: From the French Revolution to the Establishment of the State of Israel*. New York City, 2003. 688 c.
22. Le More A., Keating M., Lowe R. *Aid, Diplomacy and Facts on the Ground: The Case of Palestine*. London: Royal Institute Of International Affairs, 2005. 232 c. (2005)
23. Lustick I. *Paradigm Lost: From Two-State Solution to One-State Reality*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2019. 232 c.
24. Miller A. *The Much Too Promised Land: America's Elusive Search for Arab-Israeli Peace*. New York City: Bantam, 2008. 416 c.
25. Miller A. D. *The Much Too Promised Land: America's Elusive Search for Arab-Israeli Peace*. New York City, 2008. 416 c.

26. Morris B. 1948: A History of the First Arab-Israeli War. Yale: Yale University Press, 2009. 544 p.
27. Morris B. Israel's Border Wars, 1949-1956: Arab Infiltration, Israeli Retaliation, and the Countdown to the Suez War. Oxford, 1997. 488 c.
28. Morris B. One State, Two States: Resolving the Israel/Palestine Conflict. New Haven, 2010. 256 c.
29. Morris B. Righteous Victims: A History of the Zionist-Arab Conflict, 1881-2001. New York City, 2001. 800 c.
30. Oren M. Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East. New York: Presidio Press, 2003. 496 p.
31. Pappé I. The Biggest Prison on Earth: A History of the Occupied Territories. London: Oneworld Publications, 2017. 304 p.
32. Penslar D. Zionism and Technocracy: The Engineering of Jewish Settlement in Palestine, 1870-1918 (The Modern Jewish Experience). Bloomington: Indiana University Press, 1991. 224 p.
33. Quandt W. Camp David: Peacemaking and Politics Paperback. Washington, 1986. 426 c.
34. Quandt W. Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict since 1967. Berkeley, 2005. 549 c.
35. Rabinovich A. The Yom Kippur War: The Epic Encounter That Transformed the Middle East. New York City, 2005. 656 c.
36. Roy S. Hamas and Civil Society in Gaza: Engaging the Islamist Social Sector. New Jersey: Princeton University Press, 2013. 384 c.
37. Segev T. 1949 the First Israelis. Los Angeles: The Free Press, 2018. 440 c.
38. Segev T. 1967: Israel, the War, and the Year that Transformed the Middle East. London: Picador, 2008. 704 c.
39. Segev T. , Weinstein A. 1949: The First Israelis. New York City: Owl Books by Henry Holt and Company, 1998. 400 c.
40. Shlaim A. The Iron Wall: Israel and the Arab World. New York City: W. W. Norton & Company, 2001. 704 c.

41. Stein K. Heroic Diplomacy: Sadat, Kissinger, Carter, Begin and the Quest for Arab-Israeli Peace. Abingdon: Routledge, 1999. 360 p.
42. Thrall N. The Only Language They Understand: Forcing Compromise in Israel and Palestine. New York: Metropolitan Books, 2017. 336 p.
43. Varble D. The Suez Crisis 1956 (Essential Histories). Oxford: Osprey Publishing, 2003. 96 p.
44. Левченко О. Д. Зародження ізраїльсько-палестинського конфлікту після завершення другої світової війни // Матеріали науково-практичної конференції / Національний Авіаційний Університет. Київ, 2023. С. 117-119. URL: <http://fmv.nau.edu.ua/polit/polit-2023/?authuser=1> (дата звернення: 01.06.2023).
45. «Advancing Lasting Peace in the Middle East» // Seeds of Peace. URL: <https://www.seedsofpeace.org/> (дата звернення: 01.05.2023).
46. «Advancing Shared Society for Jews and Arabs in Israel» // The Abraham Initiatives. URL: <https://abrahaminitiatives.org/> (дата звернення: 30.04.2023).
47. «Israeli-Palestinian Bereaved Families for Peace» // Parents Circle-Families. URL: <https://www.theparentscircle.org/> (дата звернення: 04.05.2023).
48. «Israel-Palestinian Negotiations» // Israeli Ministry of Foreign Affairs. URL: <https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israel-palestinian%20negotiations.aspx> (дата звернення: 29.04.2023).
49. «The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories» // B'Tselem URL: <https://www.btselem.org/> (дата звернення: 04.05.2023).
50. «The Question of Palestine» // United Nations. URL: <https://www.un.org/unispal/> (дата звернення: 26.04.2023)
51. Data on casualties // OCHA The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. URL: <https://www.ochaopt.org/data/casualties> (дата звернення: 13.05.2023).
52. Hand in Hand Schools. URL: <https://www.handinhandk12.org/about/> (дата звернення: 09.05.2023).
53. Qualifying Industrial Zones (QIZs) // International Trade Administration URL: <https://www.trade.gov/qualifying-industrial>

[zones#:~:text=Qualifying%20Industrial%20Zones%20\(QIZs\),products%20contain%20in puts%20from](#) (дата звернення: 03.05.2023).

54. Resolution 2334: On 23 December 2016 № 2334 // URL: <https://www.un.org/webcast/pdfs/SRES2334-2016.pdf>. New York City: United Nations Security Council, 2016. 3 с. (дата звернення: 10.05.2023).

55. Together, We Can Tear Down the Walls of Hatred // Combatants for Peace. URL: <https://cfpeace.org/> (дата звернення: 05.05.2023).

56. United Nations General Assembly Resolution 3236: 3236 (XXIX). Question of Palestine // URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/38/IMG/NR073838.pdf?OpenElement>.

New York City: United Nations General Assembly, 1974. 1 с. (дата звернення: 05.04.2023).

57. United Nations Relief and Works Agency. URL: <https://www.unrwa.org/> (дата звернення: 30.04.2023).

58. XVII resolution adopted on the report of the ad hoc committee on the palestinian question: Resolution 181 (II). Future government of Palestine // URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/038/88/PDF/NR003888.pdf?OpenElement>.

New York City: United Nations General Assembly, 1947. 22 с. (дата звернення: 30.05.2023).